

Inspectie voor de Sanctietoepassing
Ministerie van Justitie

Detentiecentrum Noord-Holland Locatie Zaandam

Inspectierapport

Doorlichting

Detentiecentrum Noord-Holland Locatie Zaandam

Inspectierapport

Doorlichting

Januari 2010

Inhoudsopgave

Voorwoord	6
Samenvatting	8
1 Inleiding	14
1.1 Aanleiding en doel	15
1.2 Reikwijdte van de doorlichting	15
1.3 Toetsingskader	15
1.4 Opzet	17
1.5 Objectbeschrijving	17
1.6 Recent onderzoek	20
1.7 Leeswijzer	20
2 Rechtspositie ingesloten vreemdelingen	22
2.1 Rechtmatige insluiting	23
2.2 Huisregels en introductie	24
2.3 Activiteitenprogramma	26
2.4 Accommodatie	30
2.5 Voeding en winkel	31
2.6 Maatschappelijk contact	33
2.7 Toegang tot zorg	34
2.8 Disciplinaire straffen en maatregelen	38
2.9 Klachtafhandeling	39
2.10 Conclusie	41
3 Omgang met ingesloten vreemdelingen	44
3.1 Screening	45
3.2 Bejegening	46
3.3 Rapportage en documentatie	48
3.4 Conclusie	49
4 Interne veiligheid	52
4.1 Preventie en beheersing van calamiteiten	53
4.2 Agressiebeheersing	54
4.3 Drugsontmoediging	57
4.4 Conclusie	58
5 Voorkomen onttrekking	60
6 Voorbereiding terugkeer	64

7	Organisatieaspecten	70
7.1	Personeelsmanagement	71
7.2	Communicatie	74
7.3	Integriteit	76
7.4	Conclusie	77
8	Slotbeschouwing	78
	Bijlage 1. Oordeel	82
	Bijlage 2. Aanbevelingen	84
	Bijlage 3. Afkortingen	88
	Bijlage 4. Bronnen	90
	Bijlage 5. Inspectieprogramma	92
	Bijlage 6. Geografische ligging locatie	94

Voorwoord

De Inspectie voor de Sanctietoepassing (ISt) heeft in oktober 2009 een doorlichting uitgevoerd bij het detentiecentrum Noord-Holland, locatie Zaandam.

Het is de eerste doorlichting van een detentiecentrum, behorend tot de directie Bijzondere Voorzieningen van de Dienst Justitiële Inrichtingen. In de eerste helft van 2010 zal de Inspectie zoveel mogelijk ook de andere inrichtingen voor vreemdelingenbewaring doorlichten. Alleen het nieuwe detentiecentrum Rotterdam, dat nog van start moet gaan, en het detentiecentrum Dordrecht, dat binnenkort gesloten wordt, zullen in deze ronde niet meegenomen worden.

Na afloop van deze reeks doorlichtingen zal de ISt een afrondend rapport publiceren waarin de algemene bevindingen uit deze onderzoeken worden weergegeven.

Evenals in andere rapporten van de ISt is de tekst opgebouwd uit telkens drie of vier onderdelen: het door de Inspectie gehanteerde criterium, de bevindingen, het oordeel, en eventueel een of meer aanbevelingen. Nieuw is dat bij de oordelen grafisch is weergegeven hoe kritisch of positief het oordeel van de Inspectie over het betreffende onderdeel is. Deze grafische weergave van het oordeel zal voortaan in alle ISt-rapporten worden opgenomen.

W.F.G. Meurs
hoofdinspecteur

Samenvatting

De ISt heeft in oktober 2009 de locatie Zaandam van het detentiecentrum Noord-Holland doorgelicht. Het DC Zaandam bestaat uit twee detentieplatforms die in een zijtak van het Noordzeekanaal liggen. Het detentiecentrum is in maart 2008 volledig in gebruik genomen en is bedoeld als tijdelijke voorziening. De inrichting heeft formeel een bestemming als huis van bewaring voor mannelijke vreemdelingen die op grond van art. 59 Vreemdelingenwet (Vw) zijn ingesloten.

Het doel van de doorlichting is te bezien hoe het in het DC Zaandam is gesteld met de rechtspositie van en de omgang met ingesloten vreemdelingen, de veiligheid, de voorbereiding van vreemdelingen op de terugkeer naar het land van herkomst, en daarmee samenhangende aspecten van de organisatie. Aan de hand van haar oordeel doet de ISt verbetervoorstellen in de vorm van aanbevelingen. De ISt beschouwt daarbij drie dimensies: beleid, uitvoering en borging. Bijlage 1 geeft het oordeel van de ISt met betrekking tot de criteria waarop zij heeft getoetst, grafisch weer.

De vreemdelingenbewaring in het DC Zaandam wordt binnen de landelijk geldende uitgangspunten grotendeels naar behoren ten uitvoer gelegd. De Inspectie heeft naar aanleiding van haar onderzoek een aantal punten gesignaleerd waarop verbetering wenselijk is. Er vindt thans een landelijke inhoudelijke heroriëntatie plaats op de tenuitvoerlegging van de vreemdelingenbewaring. Een aantal van de door de ISt gesignaleerde verbeterpunten zal in dat kader worden aangepakt. De landelijk nagestreefde verbeteringen sluiten aan bij datgene wat de ISt ook in het detentiecentrum Zaandam nodig acht.

Rechtspositie

De rechten van ingesloten vreemdelingen in het DC Zaandam worden voor het overgrote deel gerespecteerd en de wettelijke voorschriften worden nageleefd. Dat neemt niet weg dat er enkele belangrijke kwaliteitsverbeteringen mogelijk zijn.

Zo is het activiteitenprogramma erg beperkt. Bovendien is een grotere deelname aan de nu bestaande activiteiten mogelijk. De verveling onder de ingesloten vreemdelingen is groot en er is te weinig afleiding. Dat leidt ook tot spanningen.

Een tweede aandachtsgebied is de psychomedische zorg. De Inspectie voor de Gezondheidszorg heeft zich hierover naar aanleiding van een inspectiebezoek in 2008 kritisch uitgelaten. Weliswaar is er inmiddels het nodige verbeterd, maar het grote verloop onder het verpleegkundig personeel komt de continuïteit van de medische zorg niet ten goede. Verder zijn de werkprocessen nog niet allemaal afdoende beschreven.

Een derde zorgpunt betreft het frequent toepassen van afzondering van vreemdelingen, vooral vanwege verbaal of fysiek geweld. Door te investeren in aanvullende trainingen van detentietoezichthouders in agressiebeheersing en deëscalatie van conflicten, zou het mogelijk moeten zijn om vaker dan nu het geval is te voorkomen dat mensen in afzondering moeten worden geplaatst.

Tenslotte verdient de beklagprocedure verbetering. Het duurt doorgaans te lang voordat een vreemdeling uitsluitel krijgt over een beklagzaak die hij bij de commissie van toezicht aanhangig heeft gemaakt.

Omgang met ingesloten vreemdelingen

Ongeveer de helft van de detentietoezichthouders dat in het DC Zaandam werkzaam is, bestaat uit medewerkers van het particuliere beveiligingsbedrijf Group 4 Securicor (G4S). De overige executieve medewerkers zijn afkomstig uit de DJI-pool; dat is een bestand van DJI-medewerkers die flexibel op verschillende locaties in het land kunnen worden ingezet.

De toezichthouders in het DC Zaandam bejegenen de ingesloten vreemdelingen humaan en respectvol. De vreemdelingen die de ISt daarover heeft gesproken, zijn daar positief over. Ook wordt er door het inrichtingspersoneel niet gediscrimineerd. De ISt vond het opvallend dat er geen verschil in bejegening is tussen de toezichthouders van DJI en die van de particuliere beveiligingsorganisatie G4S.

Wel vraagt de ISt aandacht voor een uniforme bejegening en toepassing van de inrichtingsregels. In dit opzicht zijn er nog wel verschillen tussen de afdelingen en tussen individuele toezichthouders. De ingesloten vreemdelingen weten daardoor niet altijd waar zij aan toe zijn.

Interne veiligheid

De inrichting beschikt over beleid en instrumenten om calamiteiten en agressie binnen de inrichting te voorkomen en te beheersen. Wel is het nodig de fysieke conditie en weerbaarheid van het personeel op het gewenste peil te brengen en te houden en het uitvoerend personeel extra te trainen in agressiebeheersing en deëscalatie van conflicten.

Het detentiecentrum heeft geen specifiek beleid dat is gericht op het tegengaan van handel in en gebruik van drugs binnen de inrichting. Het feit dat bij recente spitacties de nodige drugs gevonden zijn, maakt het wenselijk om dit wel te gaan ontwikkelen.

Voorkomen onttrekking

In augustus 2009 hebben twee ontvluchtingen plaatsgevonden. Dat is gebeurd door de houten raamkozijnen van cellen aan de kanaalzijde gedeeltelijk weg te schrapen. Nadien hebben ook andere bewoners nog getracht op die manier te ontkomen. Naar aanleiding van de ontvluchtingen

gen zijn de cellen aan de kanaalzijde tijdelijk buiten gebruik gesteld en worden de kozijnen voorzien van extra metalen profielen. Deze werkzaamheden waren ten tijde van het inspectiebezoek nog in volle gang. Om de tussentijdse veiligheidsrisico's af te dekken heeft de inrichting verschillende tijdelijke maatregelen getroffen. In het algemeen stelt de Ist vast dat er veel aandacht is voor de beveiliging en voor het verhogen van het veiligheidsbewustzijn. Dat neemt niet weg dat het van belang is dat DJI begin 2010 een hernieuwde 'security audit' laat plaatsvinden. Dan kan niet alleen worden vastgesteld of de technische en bouwkundige manco's afdoende zijn verholpen, maar ook of het veiligheidsbewustzijn van de inrichtingsmedewerkers nog voldoende is. Het risico bestaat immers dat het veiligheidsbewustzijn naar aanleiding van ontluchttingsincidenten tijdelijk aanscherpt, maar na verloop van tijd weer vermindert.

Vorbereiding terugkeer

Het doel van de vreemdelingenbewaring is het beschikbaar houden van de vreemdelingen ten behoeve van het uitzettingsproces. De Dienst Terugkeer en Vertrek (DT&V) is belast met de feitelijke voorbereiding van het vertrek. Ook de International Organisation for Migration (IOM) speelt daarbij een rol. Rechtskundige bijstand voor de ingesloten vreemdelingen is een belangrijke randvoorwaarde voor het juiste verloop van het uitzettingsproces. Het juridisch loket geeft daarbij advies.

Om het terugkeerproces zo soepel mogelijk te laten verlopen hebben de detentiecentra voor vreemdelingen terugkeerfunctionarissen in dienst. De inrichting faciliteert de verschillende ketenpartners in het terugkeerproces afdoende. Wel is het zaak de functie van de terugkeerfunctionaris nader te verduidelijken en diens werkwijze nader te omschrijven. Dat gebeurt inmiddels als onderdeel van de landelijke heroriëntatie op de vreemdelingenbewaring.

Verder vindt de Inspectie dat de vreemdelingen meer mogelijkheden zouden moeten hebben om zich op het beoogde land van terugkeer te oriënteren.

Een ander aandachtspunt is de geringe bekendheid met de specifieke functie van het juridisch loket binnen de inrichting.

Organisatieaspecten

In het recente verleden waren binnen de directie Bijzondere Voorzieningen de belangen van medewerkers wel eens ondergeschikt aan de taakstelling van de organisatie, maar de waarneming van de Ist is dat er in het DC Zaandam meer oog is gekomen voor het belang van een redelijk afgestemde organisatie, betere communicatie en integere medewerkers. Dat neemt niet weg dat in een aantal opzichten verbetering wenselijk is.

Een bijzonder aandachtspunt daarbij is de inzet van relatief minder

geschoolde toezichhouders van externe organisaties (G4S en DJI-pool).

De ISt vindt het in dat verband noodzakelijk om te investeren in aanvullende trainingen in agressiebeheersing en deëscalatie van conflicten.

De inzet van extern personeel heeft ook tot gevolg dat er bij de executieve medewerkers sprake is van een gelede aansturing. Het operationeel verantwoordelijke afdelingshoofd is niet rechtstreeks en integraal verantwoordelijk voor de medewerkers op zijn afdeling omdat het feitelijke operationele gezag over de medewerkers berust bij de leidinggeevenden van de DJI-pool of van G4S.

De positionering van de leidinggeevenden is dan ook niet voor alle medewerkers even duidelijk.

Een ander aandachtspunt is de verbetering van de interne communicatie. Het belang hiervan wordt in DC Zaandam echter wel onderkend en is inmiddels als project voor het gehele detentiecentrum Noord-Holland opgepakt.

Hieronder staan de belangrijkste aanbevelingen. Zie bijlage 2 voor een overzicht van alle aanbevelingen.

Aanbevelingen

De ISt beveelt het DC Zaandam het volgende aan:

- Evalueer het activiteitenprogramma en kijk naar mogelijkheden om ingesloten vreemdelingen een nuttiger dagbesteding te geven. Breid daarbij de faciliteiten om overdag voeding te bereiden uit.
- Stimuleer de ingesloten vreemdelingen actiever tot deelname aan activiteiten buiten de afdeling.
- Zorg dat de werkwijze van medische zorgfunctionarissen voldoet aan de landelijke eisen ('Verantwoorde Medische Zorg') en bewerkstellig dat de beschikbaarheid van de psychologen in overeenstemming is met de behoefte aan psychosociale zorg.
- Draag er zorg voor dat ingesloten vreemdelingen toegang kunnen krijgen tot relevante informatie over het land van herkomst; hetzij schriftelijk, hetzij digitaal.
- Zorg voor een uniforme toepassing van inrichtingsregels zowel tussen afdelingen als daarbinnen.
- Ontwikkel nader beleid om drugs binnen het detentiecentrum te bestrijden en overweeg daarbij om de effectiviteit daarvan af en toe steekproefsgewijs door middel van urinecontroles vast te stellen.
- Stel zeker dat begin 2010 een nieuwe Externe Security Audit van het DC Zaandam plaatsvindt.
- Overweeg een heldere, meertalige informatiebrochure voor de ingesloten vreemdelingen (en voor de executieve medewerkers) waarin de taken van de terugkeerfunctionaris, de DT&V en de IOM in onderlinge samenhang zijn beschreven.

- Bezie in samenwerking met het juridisch loket hoe dit loket zich binnen de inrichting beter bekend kan maken.
- Draag zorg voor stabiliteit en continuïteit op de afdelingen door het werken met vaste teams onder een vaste leidinggevende zoveel mogelijk in stand te houden.
- Bezie de mogelijkheden om met name de executieve medewerkers (een perspectief op) nadere functiescholing en –ontwikkeling aan te bieden en investeer daarbij in aanvullende trainingen van detentietoezichthouders in agressiebeheersing en deëscalatie van conflicten.
- Schep voor de executieve medewerkers duidelijkheid in de verantwoordelijkheid van leidinggevende functionarissen voor hun functioneren.

De ISt beveelt het DC Zaandam en de commissie van toezicht het volgende aan:

- Monitor de doorlooptijden van de verschillende processtappen in de beklagprocedure en bezie verdere mogelijkheden om de beklagprocedure en de wederhoorreactie van de inrichting te versnellen.

1

Inleiding

1.1 Aanleiding en doel

Aanleiding

De Inspectie voor de Sanctietoepassing (ISt) houdt toezicht op de sanctietoepassing in Nederland. Zij doet dit onder meer door detentie- en uitzendcentra voor vreemdelingenbewaring op hun functioneren te beoordelen. De ISt heeft het detentiecentrum Noord-Holland, locatie Zaandam (kortweg DC Zaandam) nog niet eerder doorgelicht.

Doel

Het doel van de doorlichting is te bezien hoe het in het DC Zaandam is gesteld met de rechtspositie van en de omgang met ingesloten vreemdelingen, de veiligheid, de voorbereiding van vreemdelingen op de terugkeer naar het land van herkomst, en daarmee samenhangende aspecten van de organisatie. Aan de hand van haar oordeel doet de ISt verbetervoorstellen in de vorm van aanbevelingen.

1.2 Reikwijdte van de doorlichting

De doorlichting beperkt zich tot de locatie Zaandam. Deze locatie vormt samen met de locatie Oude Meer het detentiecentrum Noord-Holland.

1.3 Toetsingskader

Voor de doorlichting van DC Zaandam heeft de ISt het standaardtoetsingskader voor doorlichtingen van detentie- en uitzendcentra voor vreemdelingen (oktober 2009) gebruikt. Dit toetsingskader is gebaseerd op (inter) nationale wet- en regelgeving.¹ Het toetsingskader omvat de aspecten:

- rechtspositie;
- omgang met ingesloten vreemdelingen;
- interne veiligheid;
- voorkomen onttrekking;
- voorbereiding terugkeer; en
- organisatie.

---

¹ Het betreft internationale verdragen, gedragsregels, wetgeving, maatregelen, ministeriële regelingen, circulaire en aanwijzingen. Zie voor het volledige toetsingskader de ISt website (www.inspectiesanctietoepassing.nl), waar het als bijlage bij het inspectierapport is gevoegd.

Deze aspecten geven, in samenhang, een goed beeld van de stand (en gang) van zaken in een detentiecentrum. Genoemde aspecten zijn opgedeeld in criteria. De ISt komt aan de hand van die criteria tot een oordeel op de drie dimensies beleid, uitvoering en borging:

- Bij de dimensie beleid beziet de ISt of in de inrichting ten aanzien van een te toetsen criterium (vastgelegd) beleid beschikbaar is dat voldoet aan geldende wet- en regelgeving.
- Bij de dimensie uitvoering stelt de ISt vast in hoeverre de uitvoering voldoet.
- Bij de dimensie borging gaat de ISt na in hoeverre op handelingsniveau de toepassing van het beleid is zeker gesteld en in hoeverre de inrichting het beleid periodiek evalueert op effectiviteit en zonodig bijstelt.

De ISt geeft haar oordeel weer in de volgende vier waarderingen:

- Voldoet niet aan de relevante normen en verwachtingen
- Voldoet in beperkte mate aan de relevante normen en verwachtingen
- Voldoet overwegend maar niet volledig aan de relevante normen en verwachtingen
- Voldoet aan de relevante normen en verwachtingen

In bijlage 1 staan alle oordelen op de toetsingscriteria bij elkaar.

Naar aanleiding van het bezoek dat het European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) in 2007 aan Nederland heeft gebracht, heeft het de aanbeveling gedaan om het onderscheid van vreemdelingenbewaring ten opzichte van detentie op strafrechtelijke gronden nadrukkelijker tot uitdrukking te laten komen. Amnesty International heeft in haar in juni 2008 verschenen rapport 'The Netherlands: The detention of irregular migrants and asylum-seekers' een soortgelijke aanbeveling gedaan. Mede op basis van deze rapporten van het CPT en van Amnesty International heeft de staatssecretaris van Justitie een heroriëntatie aangekondigd op de tenuitvoerlegging van de vreemdelingenbewaring in Nederland. De opzet daarvan is om het bestuursrechtelijk karakter van de vreemdelingenbewaring meer te profileren. De directie Bijzondere Voorzieningen van DJI, waaronder de detentie- en uitzendcentra ressorteren, is met de realisatie hiervan belast. Regelmatig zal in dit rapport naar deze heroriëntatie worden verwezen.

De staatssecretaris van Justitie heeft enkele specifieke aanbevelingen van het CPT en Amnesty International niet overgenomen. Ook wijkt het

Nederlandse beleid op een enkel punt af van datgene wat de European Prison Rules aanbevelen. Welke punten dit zijn, is in het toetsingskader nader toegelicht.

In een overkoepelend rapport dat de ISt na afloop van de eerste ronde doorlichtingen van detentie- en uitzetcentra in 2010 zal uitbrengen, zal zij hier nader inhoudelijk op ingaan. Bij de doorlichtingen van de afzonderlijke centra toetst de ISt de uitvoeringspraktijk aan het in Nederland geldende beleid.

1.4 Opzet

Methode

Bij een doorlichting verzamelt de ISt feitelijke gegevens door documentonderzoek, observaties in het detentiecentrum en interviews met betrokkenen bij de inrichting. Het standaardtoetsingskader vormt het uitgangspunt van de doorlichting. Dit toetsingskader is uitgewerkt in een aantal gestructureerde vragen- en checklijsten. Op grond van vooraf door de inrichting verstrekte documentatie stelt de ISt eventueel aanvullende vragen.

De ISt zet alle verzamelde gegevens af tegen de criteria uit het toetsingskader en komt zo tot een oordeel over het beleid, de uitvoering en de borging (zie 1.3).

De doorlichting van het DC Zaandam is uitgevoerd door drie inspecteurs in een periode van vier dagen. Zie bijlage 5 voor het volledige inspectieprogramma van de doorlichting.

Tijdpad

Op 26 augustus 2009 heeft de ISt de doorlichting aangekondigd. De doorlichting is op 12, 13, 20 en 22 oktober 2009 uitgevoerd. De locatiedirecteur heeft op 3 december 2009 de conceptversie van het inspectierapport voorgelegd gekregen voor wederhoor op de feitelijke bevindingen. De ISt heeft de wederhoorreactie op 16 december ontvangen. Op 6 januari 2010 heeft de hoofdinspecteur het inspectierapport vastgesteld en aangeboden aan de staatssecretaris van Justitie.

1.5 Objectbeschrijving

Het DC Zaandam is in maart 2008 volledig in gebruik genomen. Het detentiecentrum is bedoeld als tijdelijke voorziening. Het voornemen is om het centrum in 2013 te sluiten. De inrichting bevindt zich in een industriegebied en bestaat uit twee speciaal gebouwde detentieplatforms die in een

zijtak van het Noordzeekanaal liggen.

De platforms, Australa en Borealis, zijn identiek en bestaan elk uit drie niveaus. De begane grond is bestemd voor kantoorfuncties en activiteitenruimten zoals fitness en crea. Ook is de badafdeling op de begane grond van beide platforms gehuisvest, evenals de afzonderingsafdeling. Op niveau 1 en 2 bevinden zich de verblijfsafdelingen. Op de kopse kant van de twee platforms is een omkooide luchtplaats waar de ingeslotenen, per afdeling afwisselend, een dagdeel gebruik van kunnen maken.

Op het kadeterrein bevindt zich het directiegebouw en zijn twee sportdome; één voor elk platform. Die domes zijn voorzien van kunstgras en van een overkapping.

De inrichting heeft formeel een bestemming als huis van bewaring voor mannelijke vreemdelingen die op grond van art. 59 Vreemdelingenwet (Vw) zijn ingesloten.

De capaciteit was tot september 2009 vastgesteld op 576 plaatsen en is vanaf juni 2009 in verband met de verbouwing van enkele cellen tot spreekkamer bepaald op 544 plaatsen. Beide platforms hebben vier verblijfsafdelingen (A t/m D en E t/m H) met elk 68 plaatsen. Alle cellen zijn tweepersoonscellen en voorzien van stapelbedden. Per afdeling worden twee cellen gebruikt om één persoon te huisvesten. Twee afdelingen fungeren als inkomstenafdeling. Op Australa is dat afdeling A en op Borealis afdeling E.

Op 12 oktober 2009 huisvestte het DC Zaandam in totaal 341 vreemdelingen. Dat komt neer op een bezettingsgraad van 63%. De onderbezetting was een gevolg van het tijdelijk buiten gebruik stellen van vrijwel alle aan de kanaalkant gelegen cellen. Twee recente ontvluchtingen hadden bouwkundige aanpassingen van deze cellen noodzakelijk gemaakt.

In de loop van 2008 zijn 1540 vreemdelingen in het DC Zaandam ingeschreven. Circa eenderde was afkomstig uit een andere justitiële inrichting en ongeveer tweederde kwam rechtstreeks vanaf het politiebureau binnen. In totaal zijn in 2008 1397 vreemdelingen uit het detentiecentrum uitgeschreven. Onderstaande tabel geeft de reden van uitschrijving weer:

Tabel 1. Reden van uitschrijving uit het DC Zaandam in 2008 (n=1397)

Reden uitschrijving	Percentage
Overplaatsing naar andere inrichting	44%
Opheffing bewaring	47%
Doorlating op last van de IND	8%
Overige redenen	1%
Totaal	100%

De 44% overplaatsingen naar een andere inrichting betreffen vooral plaatsingen in een uitzetcentrum waar vreemdelingen gedurende de laatste dagen voor het daadwerkelijke vertrek uit Nederland verblijven.

De tabel laat zien dat verhoudingsgewijs de meeste vreemdelingen na hun verblijf niet worden uitgezet, maar in Nederland op vrije voeten worden gesteld; meestal doordat de bewaring wordt opgeheven, maar soms ook omdat zij alsnog toegang tot Nederland krijgen ('doorlating op last van de IND').

De gemiddelde verblijfsduur in het DC Zaandam was in 2008 64 dagen. Om inzicht te krijgen in de spreiding van die verblijfsduur heeft het detentiecentrum het volgende overzicht opgesteld van de vreemdelingen die in april 2009 zijn uitgestroomd: zie tabel II.

Hoewel het voorkomt dat vreemdelingen slechts enkele dagen in het detentiecentrum verblijven, bedraagt de verblijfsduur doorgaans een aantal maanden. In 45% van de gevallen is die verblijfsduur langer dan vier maanden.

Tabel 2. Verblijfsduur van vreemdelingen die in april 2009 uit het DC Zaandam zijn uitgeschreven.

Verblijfsduur	Aantal (%)
0- 60 dagen	125 (36%)
61 – 120 dagen	67 (19%)
121 – 180 dagen	81 (23%)
181 – 240 dagen	57 (16%)
241 dagen e.v.	22 (6%)
<i>Totaal</i>	<i>352 (100%)</i>

De in 2008 gerealiseerde dagprijs bedroeg voor het platform Australa €150,- per plaats en voor het platform Borealis €137,-. Personeelskosten maken het grootste gedeelte van deze dagprijs uit.

Daarbij is het van belang te weten dat ongeveer de helft van het executieve personeel dat in het DC Zaandam werkzaam is, bestaat uit medewerkers van het particuliere beveiligingsbedrijf Group 4 Securicor (G4S). De overige executieve medewerkers zijn afkomstig uit de DJI-pool; dat is een bestand van DJI-medewerkers die flexibel op verschillende locaties in het land kunnen worden ingezet.

1.6 Recent onderzoek

In augustus 2008 heeft de Inspectie voor de Gezondheidszorg (IGZ) een toezichtbezoek gebracht aan de medische dienst van het DC Zaandam. De IGZ was kritisch en kwalificeerde vooral de onervarenheid van het verpleegkundig personeel, de continuïteit van zorg na detentie, de analyse van incidenten en de behandeling van klachten over de medische zorg als hoge risico's. Paragraaf 2.7 gaat nader in op de resultaten van het IGZ-onderzoek en op de voorzieningen die het detentiecentrum nadien heeft getroffen.

1.7 Leeswijzer

De navolgende hoofdstukken behandelen elk een aspect uit het toetsingskader. Elke paragraaf opent met de standaardomschrijving van het toegepaste criterium uit het toetsingskader. Hierop volgen de bevindingen, het oordeel en eventuele aanbevelingen. Elk hoofdstuk besluit met een conclusie.

Het laatste hoofdstuk geeft een slotbeschouwing over het geheel van bevindingen.

2

Rechtspositie ingesloten vreemdelingen

Dit hoofdstuk gaat aan de hand van een negental criteria uit het toetsingkader in op de vraag hoe het in het DC Zaandam is gesteld met de rechtspositie van de ingesloten vreemdelingen. Elke paragraaf opent met een tekst die kort het criterium beschrijft dat de Inspectie hanteert. Daarna volgen haar bevindingen, oordeel en eventuele verbetervoorstellen in de vorm van aanbevelingen. Het hoofdstuk sluit af met een conclusie of de rechten van de ingeslotenen zijn gewaarborgd zoals die in (inter)nationale regelgeving zijn vastgelegd.

2.1 Rechtmatige insluiting

Criterium

Vreemdelingen dienen op basis van een rechtmatige titel te worden ingesloten. Het is daarom zaak dat een inrichting alle documenten rondom insluiting en identiteit goed controleert en registreert.

Bevindingen

De vreemdelingenpolitie of de Koninklijke Marechaussee meldt vreemdelingen die op grond van artikel 59 Vw in bewaring dienen te worden gesteld, centraal aan bij het Bureau Coördinatie Vreemdelingenbewaring (BCV) van DJI. Het BCV stuurt daarover vervolgens een bericht aan het detentiecentrum. De vreemdelingenpolitie of de Koninklijke Marechaussee stuurt parallel een insluitingsformulier (het M118 formulier) aan de bevolkingsadministratie (BVA). Op dat formulier zijn behalve de personalia van de betrokkene en de insluitingsgrondslag, ook eventuele bijzonderheden vermeld.

Bij binnenkomst ziet de badafdeling alle vreemdelingen en verifieert dan ook de identiteit en de identiteitspapieren van de betrokkenen. Dat gebeurt met behulp van biometrie. Als de identiteit onbekend is, wordt de vreemdeling als 'noname' geregistreerd. De BVA ziet de vreemdeling bij binnenkomst niet in persoon, maar verifieert wel diens insluitingspapieren en schrijft de vreemdeling administratief in. Een medewerker van de bevolkingsadministratie voert daartoe de persoons- en insluitingsgegevens in het informatiesysteem (TULP) in. Dat gebeurt ook met eventuele latere administratieve mutaties. De eerste medewerker van de BVA fiatteert die inschrijvingen en mutaties. Het hoofd van de bevolkingsadministratie stelt op haar beurt steekproefsgewijze vast of de (fiatterings)procedures juist zijn gevolgd, maar geeft daarbij aan dat die controle wel wat vaker zouden moeten plaatsvinden.

De Dienst Terugkeer en Vertrek (DT&V) geeft aan de bevolkingsadministratie door wanneer een ingeslotene de inrichting dient te verlaten, hetzij

vanwege een aanstaande verwijdering, hetzij vanwege de opheffing van de vreemdelingenbewaring. Hoewel dit de verantwoordelijkheid is van de DT&V, houdt ook de bevolkingsadministratie zelf signaleringslijsten bij. De werkwijze van de bevolkingsadministratie is weliswaar beschreven, maar de procesbeschrijvingen zijn niet actueel en aan herziening toe. Dat is begin 2009 vastgesteld bij een landelijke evaluatie van de procedure bij plaatsing in vreemdelingenbewaring.

Rechtmatige insluiting

Beleid

Uitvoering

Borging

Oordeel

Op het criterium rechtmatige insluiting voldoet de uitvoering. Het beleid voldoet beperkt en de borging overwegend. De werkprocessen van de bevolkingsadministratie dienen te worden herschreven en het toezicht op de juiste toepassing van de procedures kan frequenter plaatsvinden.

Aanbeveling

Actualiseer de bevolkingsadministratieve procedurebeschrijvingen en intensiveer de steekproefsgewijze controle op de naleving daarvan.

2.2 Huisregels en introductie

Criterium

Iedere ingesloten vreemdeling moet bij binnenkomst in een inrichting zoveel mogelijk in een voor hem begrijpelijke taal op de hoogte worden gesteld van zijn rechten en plichten. Om die reden is de directeur van een inrichting (wettelijk) verplicht om huisregels voor de inrichting vast te stellen. De inhoud en structuur van deze huisregels moeten aansluiten bij het door de minister van Justitie vastgestelde model huisregels.²

Daarnaast acht de ISt het van belang dat medewerkers van de inrichting met iedere ingesloten vreemdeling een intakegesprek houden waarin zij onder meer uitleg geven over de interne gang van zaken.

Bevindingen

Het DC Zaandam heeft huisregels die overeenstemmen met het landelijke model huisregels. Ze zijn echter niet actueel en op onderdelen achterhaald. De huisregels zijn beschikbaar in het Nederlands, Engels, Frans, Duits, Spaans, Arabisch en Chinees. Als onderdeel van de landelijke heroriëntatie op de tenuitvoerlegging van de vreemdelingenbewaring onderwerpt de directie Bijzondere

² De minister van Justitie heeft het 'Model huisregels penitentiaire inrichtingen' vastgesteld bij de invoering van de Pbw in 1998. Het model vormt de standaard voor de per inrichting door de directeur vast te stellen huisregels.

Voorzieningen (DJI) het landelijke format voor de huisregels van detentie- en uitzendcentra thans aan een herziening.

Op verschillende manieren informeren medewerkers van het detentiecentrum vreemdelingen over de gang van zaken binnen de inrichting. Een medewerker van de badafdeling is de eerste die een binnenkomende vreemdeling spreekt en een korte uitleg geeft over datgene wat hem verder te wachten staat.

Vervolgens heeft een detentietoezichthouder van de inkomstenafdeling een intakegesprek; zoveel mogelijk binnen 24 uur. Dat gebeurt aan de hand van een vaste checklist. Bij die gelegenheid krijgt de vreemdeling informatie over zijn rechten en plichten tijdens het verblijf in het detentiecentrum. Indien nodig schakelt de inrichting hierbij de hulp van een tolk in. De detentietoezichthouder wijst ook op de huisregels die in een map op de cel liggen.

Een aan de inrichting verbonden terugkeerfunctionaris geeft algemene uitleg over het verloop van de voorbereiding van de verwijdering van de vreemdeling uit Nederland: zie ook hoofdstuk 6 van dit rapport.

De geïnterviewde vreemdelingen gaven aan dat zij over het algemeen tevreden zijn over de wijze waarop ze bij binnenkomst zijn voorgelicht over de gang van zaken in de inrichting.

De afdelingshoofden verifiëren niet systematisch of de intakegesprekken daadwerkelijk hebben plaatsgevonden. Daar staat tegenover dat alle binnengekomen vreemdelingen worden besproken in het wekelijkse vreemdelingenberaad waaraan verschillende disciplines binnen de inrichting deelnemen. Mocht het eventueel voorkomen dat met een ingesloten vreemdeling geen intakegesprek heeft plaatsgevonden, dan blijkt dat tijdens dat vreemdelingenberaad.

Bovendien komt in dat beraad de werkwijze rondom de introductie van vreemdelingen regelmatig ter sprake.

Huisregels en introductie

Beleid

Uitvoering

Borging

Oordeel

Het introductiebeleid in het DC Zaandam voldoet overwegend maar niet volledig omdat de inrichting niet over actuele huisregels beschikt. De uitvoering met betrekking tot het criterium huisregels en introductie voldoet wel, evenals de borging ervan.

Aanbeveling

Actualiseer de huisregels jaarlijks op basis van het beschikbaar komende landelijke format.

2.3 Activiteitenprogramma

Criterium

Ingesloten vreemdelingen hebben wettelijk recht op een aantal regimesactiviteiten, zoals dagelijks een uur luchten, minimaal tweemaal per week drie kwartier sport, wekelijks bibliotheekbezoek en minimaal zes uur per week recreatie. Vreemdelingen ex art. 59 Vw dienen volgens de Pbw wekelijks minimaal gedurende 18 tot 63 uur activiteiten aangeboden te krijgen.

Het beleid van de Nederlandse overheid is om aan in bewaring gestelde vreemdelingen geen arbeid en onderwijs aan te bieden zoals dat bij gedetineerden in het gevangeniswezen wel het geval is.

Bevindingen

Elke afdeling heeft een dagprogramma dat voldoet aan de wettelijke eisen. Het is zichtbaar voor de ingesloten vreemdelingen in de gemeenschappelijke recreatieruimte opgehangen.

In het DC Zaandam zijn ingesloten vreemdelingen dagelijks gemiddeld 8 ½ uur buiten hun cel. Het wettelijk verplichte uur luchten wordt ruimschoots gehaald, omdat vreemdelingen dagelijks afwisselend 's-ochtends of 's-middags vrije toegang hebben tot een luchtplaats die verbonden is met de recreatieruimte.

De vreemdelingen kunnen volgens het dagprogramma elke week twee keer sporten. Sport bestaat uit 45 minuten fitness en 45 minuten buitensport in de zogenaamde 'sportdome' op de kade. De Pbw gaat ervan uit dat dit netto-tijden zijn die daadwerkelijk aan de sport kunnen worden besteed. In het DC Zaandam waren dit ten tijde van het inspectiebezoek echter bruto-tijden waarvan de tijd die nodig is om naar de sportdome of naar de fitnessruimte te lopen, nog moet worden afgetrokken.

Elk detentieplatform beschikt over een eigen 'sportdome'. Dat is een bij wijze van kunstobject op de kade geplaatste halve bol van staal met gaten waar, als het niet regent, in kleine teams voetbal wordt op kunstgras. De wekelijkse deelname aan sportactiviteiten is gekoppeld aan vaste celnummers waardoor, bij gering animo, activiteiten zoals voetbal niet door kunnen gaan. Aanvankelijk was het zo dat sportgroepen dan met vrijwillige deelnemers werden aangevuld. Deze werkwijze is echter afgeschaft, omdat sommige ingesloten vreemdelingen anderen onder druk zetten om ten gunste van hen af te zien van sportdeelname. Sport valt niet vaak uit. Als een sportinstructeur ziek is, dan valt doorgaans een sport- en spelleider in. De ingesloten vreemdelingen geven aan dat ze graag veel vaker willen sporten. Om te voldoen aan deze oproep heeft de directie een aantal

toezichhouders opgeleid tot sport en spel medewerkers. In de toekomst zullen daardoor meer recreatieve sportmogelijkheden kunnen worden geboden.

Behalve aan de sport, kunnen de vreemdelingen de bibliotheek bezoeken en aan creatieve activiteiten meedoen. De crea-ruimte en de bibliotheek zijn met elkaar verbonden. Dit betekent dat vreemdelingen in totaal 4 x 45 minuten per week gebruik kunnen maken van de faciliteiten van de bibliotheek en de crea-ruimte. De crea-ruimte biedt mogelijkheden om muziek te luisteren, muziek te maken, te computeren, te schilderen, te tekenen en te lezen.

De collectie van de bibliotheek is beperkt, verouderd en bevat weinig boeken in vreemde talen. Onder de ingesloten vreemdelingen is er een grote behoefte aan nieuws uit het land van terugkeer. Buitenlandse kranten en tijdschriften zijn echter niet aanwezig in de bibliotheek. Bovendien ontbreekt de mogelijkheid om direct of indirect kennis te nemen van informatie van het internet. De activiteitenbegeleider van de bibliotheek wil graag in de bibliotheekruimte toegang tot internet om buitenlands nieuws te printen, maar toestemming daarvoor ontbreekt.

Voor de begeleiding van vreemdelingen zijn er per detentieplatform drie activiteitenbegeleiders aanwezig. Er is geen afzonderlijke bibliothecaris. Het animo om de bibliotheek te bezoeken of om deel te nemen aan creatieve activiteiten is niet groot. Naar schatting maakt een kwart van de vreemdelingen er gebruik van. Activiteitenbegeleiders geven aan dat de toezichhouders de ingesloten vreemdelingen op de afdelingen meer zouden moeten stimuleren om buiten de verblijfsafdeling aan activiteiten deel te nemen.

In het DC Zaandam werkt op beperkte schaal een aantal vreemdelingen als schoonmaker en als assistent in de kantine. Het gebrek aan arbeidsinkomsten wordt gecompenseerd met een wekelijks zakgeld van €10,- voor alle ingesloten vreemdelingen.

De meeste uren van de dag brengen de ingesloten vreemdelingen door op de gemeenschappelijke recreatieruimte van de afdeling of op de eigen cel. De recreatieruimte heeft een royale oppervlakte en is voorzien van voldoende stoelen en tafels. Verder zijn er gezelschapsspellen aanwezig en kan er worden getafeltennis of gesjoeld. Behalve de royale recreatiezaal is er per afdeling een kale, sfeerloze woonkamer met TV. TV is er ook op cel (1 per 2-persoonscel).

Zelf koken is een geliefde bezigheid voor de ingesloten vreemdelingen. Zij hebben daar overdag ook veel tijd voor. Per afdeling is er een keukenruimte

beschikbaar. Afgezet tegen het aantal gebruikers, heeft deze ruimte echter beperkte mogelijkheden. Er zijn twee magnetrons en vier elektrische kookpitten. De keukens zagen er intensief gebruikt uit en een aantal pitten functioneerde niet meer. Het voornemen is om binnenkort de kookfaciliteiten op te knappen en uit te breiden. Door de nu nog te beperkte keukenvoorziening ontstaat regelmatig frictie tussen de mensen die er gebruik van willen maken.

Hoewel het activiteitenprogramma aan de wettelijke normen voldoet, zijn de ingesloten vreemdelingen er ontevreden over. Zij geven aan dat ze zich vervelen en dat ze hun dagen in eentonigheid doorbrengen. Een nuttige dagbesteding in de vorm van arbeid of onderwijs wordt door hen niet gemist. De detentietoezichthouders en de commissie van toezicht bevestigen dit beeld en pleiten voor een meer zinvolle dagbesteding. De directie erkent dat ingesloten vreemdelingen hun zinnen moeten verzetten maar geeft aan dat arbeid en onderwijs niet binnen het vastgestelde beleid passen.³

Wat de borging van het activiteitenprogramma betreft, is het van belang te constateren dat er nog geen integrale evaluatie heeft plaatsgevonden of het activiteitenprogramma aansluit bij de behoeften van de ingesloten vreemdelingen. Wel wordt gemonitord in hoeverre de thans beschikbare activiteiten uitvallen.

Activiteitenprogramma

Beleid

Uitvoering

Borging

Oordeel

Hoewel de ingesloten vreemdelingen elke week de voorgeschreven 18 uur activiteiten krijgen waar ze wettelijk minimaal recht op hebben, blijkt dat het overgrote deel van de dag bestaat uit luchten en 'recreëren'. Dit komt in de praktijk neer op rondhangen in de gemeenschappelijke ruimte en op de luchtplaats. Arbeid en onderwijs worden niet gemist. Het ontbreken van een zinvolle dagbesteding leidt ertoe dat ingesloten vreemdelingen hun tijd in ledigheid doorbrengen. Dat leidt bovendien tot spanningen. Alles bij elkaar genomen brengt dit de ISt tot het oordeel dat het vastgestelde activiteitenprogramma slechts in beperkte mate voldoet.

Ook de feitelijke uitvoering van het programma voldeed ten tijde van het inspectiebezoek slechts beperkte mate. In dat verband vraagt de Inspectie concreet aandacht voor een betere organisatie van de deelname aan de sport, voor het stimuleren van vreemdelingen om aan de beschikbare activiteiten buiten de afdeling deel te nemen en voor het vergroten van de

³ Wel wordt thans landelijk gezien op welke manier het dagprogramma voor vreemdelingen in detentiecentra kan worden uitgebreid.

mogelijkheden om zich op het beoogde land van terugkeer te oriënteren.⁴ Verder zijn de faciliteiten voor de vreemdelingen om zelf voeding te bereiden beperkt. Dit knelt omdat het bereiden van eten een belangrijke invulling van de dagbesteding is. Het detentiecentrum onderkent dit wel en onderneemt actie om de faciliteiten hiervoor uit te breiden.

Onder verantwoordelijkheid van de directie Bijzondere Voorzieningen vindt thans een landelijke heroriëntatie plaats op het wenselijke activiteitenprogramma in de detentie- en uitzendcentra. Het doel daarvan is dat programma uit te breiden en de ingesloten vreemdelingen meer bezigheden te verschaffen. In het licht van de uitkomsten van het landelijke beleid, zal het DC Zaandam zijn lokale activiteitenprogramma dienen te evalueren en bij te stellen. Daarmee voldoet de borging weliswaar op landelijk niveau, maar op lokaal niveau zal deze nog moeten plaatsvinden en voldeed die ten tijde van het inspectiebezoek slechts in beperkte mate.

Aanbevelingen

- Evalueer het activiteitenprogramma en kijk naar mogelijkheden om ingesloten vreemdelingen een nuttiger dagbesteding te geven.
- Draag er zorg voor dat ingesloten vreemdelingen toegang kunnen krijgen tot relevante informatie over het land van herkomst; hetzij schriftelijk, hetzij digitaal.
- Zorg voor een betere organisatie van de deelname aan de sport en bewaak dat er daadwerkelijk tweemaal drie kwartier per week netto kan worden gesport.
- Stimuleer de ingesloten vreemdelingen actiever tot deelname aan activiteiten buiten de afdeling.
- Breid de faciliteiten om overdag voeding te bereiden uit.

---

⁴ In haar wederhoorreactie op het concept-inspectierapport heeft de inrichting aangegeven dat in het dagprogramma inmiddels tweemaal 15 minuten is uitgetrokken in verband met het transport van de verblijfsafdeling naar de sport en terug. Ook worden de groepen voor de buitensport inmiddels aangevuld met bewoners die eigenlijk op dat moment geen sport hebben, zodat toch met twaalf man (het gestelde maximum) kan worden gestart. Verder heeft de inrichting in haar wederhoorreactie aangegeven dat het huidige informatiebeveiligingsbeleid niet toestaat om internet in het bijzijn van ingeslotenen te raadplegen. Wel heeft de activiteitenbegeleider de mogelijkheid om elders in de inrichting gebruik te maken van het internet. Tenslotte heeft de inrichting in haar wederhoorreactie bevestigd dat inmiddels een verzoek is gedaan voor het renoveren c.q. aanpassen van de keukens op de verblijfsafdelingen.

2.4 Accommodatie

criterium

In ministeriële regelgeving staat gedetailleerd omschreven waar een individuele verblijfsruimte aan moet voldoen. Verder is het van belang dat in een inrichting vooral de ruimten waar ingesloten vreemdelingen verblijven, goed worden onderhouden en dat zij de mogelijkheid hebben om hun kleding schoon te houden. Beddengoed moet regelmatig worden verschoond en minimaal twee keer per week moet kunnen worden gedoucht.

Bevindingen

De detentieplatforms zijn begin 2008 geheel in gebruik genomen en zijn dus nog betrekkelijk nieuw. De cellen voldoen aan de geldende ministeriële voorschriften. Elke cel heeft een natte ruimte met douche en toilet die is afgescheiden met een schot. Daarnaast heeft elke cel een TV en een koelkast.

De gemeenschappelijke ruimten waar vreemdelingen verblijven, zijn schoon en worden goed onderhouden. De recreatiezaal is ruim en functioneel, maar de afdelingswoonkamers met TV geven een kale en sfeerloze indruk.

In de huisregels is beschreven op welke wijze de ingesloten vreemdelingen hun hygiëne kunnen onderhouden. Bij de dagelijkse celcontroles wordt gekeken of de hygiëne-regels in acht worden genomen.

Ingesloten vreemdelingen hebben de mogelijkheid om op de afdeling zelf hun eigen kleding te wassen. Wekelijks krijgen zij schoon beddengoed. De ingesloten vreemdelingen zijn over het algemeen tevreden over de hygiëne in de inrichting en over de faciliteiten op de cel. Het enige probleem is de temperatuur en het gebrek aan frisse lucht; in de zomer zijn de cellen vaak te warm en in de winter te koud.

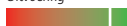
De staat van onderhoud en de hygiëne van de inrichting worden stelselmatig gecontroleerd en komen indien nodig ter sprake op overleggen.

Accommodatie

Beleid

Uitvoering

Borging

Oordeel

De inrichting voldoet zowel voor wat betreft het beleid, als de uitvoering en de borging aan de normen. De cellen en gemeenschappelijke ruimtes zijn schoon en goed onderhouden. De woonkamer is weliswaar sfeerloos, maar functioneel.⁵ Ingesloten vreemdelingen hebben voldoende faciliteiten om hun persoonlijke verzorging in acht te nemen.

⁵ Door de woonkamers meer 'aan te kleden' kan de inrichting het sfeerloze karakter ervan verminderen.

2.5 Voeding en winkel

criterium

In de artikelen 42 lid 2, en 44 lid 1 en 3 van de Pbw is bepaald dat bij de verstrekking van voeding rekening moet worden gehouden met (medische) diëten en met de godsdienst en/of levensovertuiging van ingeslotenen. De DJI heeft daarnaast een programma van eisen opgesteld dat op landelijke schaal bepaalt aan welke eisen de voeding dient te voldoen qua variëteit en voedingswaarde. Aangezien cateringbedrijven de voeding in de detentie- en uitzendcentra leveren, dienen zij te voldoen aan dit programma van eisen. Op grond van art. 44 lid 5 Pbw dient de directeur van een inrichting zorg te dragen voor een winkelvoorziening.

Bevindingen

De verstrekte voeding op de platforms is afkomstig van cateraar Eurest. De eisen waaraan de voeding moet voldoen zijn vastgelegd in het mantelcontract van DJI met cateraars. Onlangs is de voedselketen -van centrale keuken naar consument- beoordeeld door een onafhankelijk onderzoeksinstituut (Senze) dat de gang van zaken waardeerde met een 8,5 (op een schaal van 10).

De maaltijden worden opgewarmd verstrekt rond 12.00 uur en dan op cel genuttigd. Voor het bewaren van voeding hebben de vreemdelingen een koelkast op cel beschikbaar. Tegelijkertijd met de warme maaltijd wordt brood en beleg verstrekt voor 's avonds en voor het ontbijt de volgende ochtend. Met de koelkast op cel zijn de vreemdelingen tevreden, maar als men 's-avonds iets op wil warmen kan dit niet, omdat men dan is ingesloten. De brandweer van Zaanstad heeft bij het afgeven van een gebruikersvergunning niet toegestaan dat op de cellen magnetrons zouden worden geplaatst. Dit was aanvankelijk wel de opzet.⁶ Hoewel men kan kiezen uit diverse menuvarianten, zoals islamitisch, vegetarisch en koosjer en er rekening wordt gehouden met dieetvoeding, is men niet tevreden over de kwaliteit en kwantiteit van de verstrekte voeding. Daardoor wordt dagelijks veel voeding weggegooid. De Ist proefde drie maaltijden en deze smaakten behoorlijk. De vreemdelingen koken liever zelf.

Over het assortiment van de winkel zijn de vreemdelingen te spreken, maar zij vinden de winkel te duur. De Ist constateerde op basis van de winkelprijslijst dat de winkelier voor sommige artikelen een forse opslag hanteert ten opzichte van de gangbare supermarktprijs.

Een functionaris van de platforms plaatste een kanttekening bij de distributie van winkelgoederen. De winkel bezorgt de elders ingepakte

⁶ Tijdens Ramadan warmt het personeel het voedsel 's-avonds op.

boxen met bestelde winkelgoederen ongekoeld. Met name in de warme zomermaanden wordt dit, vanwege het transport, als een risico voor de voedselveiligheid gezien omdat ook versproducten zoals vlees worden aangevoerd. De winkelier is door het detentiecentrum op dit risico gewezen.

Het detentiecentrum beschouwt de controle op de samenstelling van de voeding een verantwoordelijkheid voor de cateraar (zoals de rapportage door Senze) en heeft de mening van vreemdelingen over de verstrekte voeding (nog) niet systematisch gemeten.

Voeding en winkel

Beleid

Uitvoering

Borging

Oordeel

Op dit criterium voldoet het beleid omdat de eisen met betrekking tot de verstrekte voeding zijn vastgelegd in een contract met de cateraar en aansluiten bij het mantelcontract van DJI.

De uitvoering voldoet overwegend. Er is dagelijks verstrekking van warme maaltijden met een behoorlijke kwaliteit en kwantiteit.⁷

Het detentiecentrum onderkent dat de wijze van leveranties door de winkelier kwetsbaar is vanwege het ongekoeld vervoer van versproducten. Er is bij dit criterium sprake van voldoende borging doordat het verstrekingsproces van de voeding door een onafhankelijke deskundige is beoordeeld en doordat het detentiecentrum actie onderneemt naar de winkelier vanwege het ongekoeld vervoer van versproducten. De mening van de vreemdelingen over de voeding zal worden gepeild in het kader van een landelijke survey onder ingesloten vreemdelingen, die naar verwachting in 2010 zal worden afgenomen.

Aanbeveling

Overweeg om de Voedsel en Warenautoriteit te verzoeken het proces ten aanzien van de verstrekking van versproducten door de winkelier te beoordelen en hierover advies uit te brengen.

⁷ Overweeg of het mogelijk is de vreemdelingen de keus te laten tussen een dagelijks verstrekte warme maaltijd of een vergoeding voor de aanschaf van ingrediënten in de winkel waardoor een bijdrage geleverd wordt aan een zinvolle dagbesteding en er minder voeding ongebruikt wordt weggegooid.

2.6 Maatschappelijk contact

Criterion

(Inter)nationale regelgeving bepaalt dat ingesloten en corresponderen met verwanten, andere personen en vertegenwoordigers van externe instanties. In de Pbw is onder meer vastgelegd dat vreemdelingen ten minste 1 uur per week bezoek mogen ontvangen en, in beginsel op eigen kosten, ten minste eenmaal per week minimaal 10 minuten een telefoongesprek mogen voeren. Ook dienen vreemdelingen door middel van tijdschriften, kranten, radio en TV op de hoogte te kunnen blijven van de actualiteit in de vrije samenleving.

Bevindingen

In het DC Zaandam kunnen ingesloten vreemdelingen minimaal één keer per week twee uur bezoek ontvangen. De inrichting informeert de vreemdelingen via de huisregels over de gang van zaken rond bezoek en verwacht van bezoekers dat zij hun informatie krijgen via de vreemdelingen en via de DJI-website. Sinds kort is bezoek niet alleen op werkdagen mogelijk, maar ook op zaterdag. Deze verruiming van de bezoeksregels is nog niet opgenomen in de huisregels.

De bezoeken vinden in een voldoende ruime, lichte maar sfeerloze bezoekszaal plaats. Er staan losse tafels en stoelen en er is beperkt fysiek contact mogelijk tussen bezoekers en vreemdelingen. Faciliteiten voor kinderen waren er ten tijde van het inspectiebezoek nauwelijks; alleen een plastic box met wat speelgoed.

Nieuw binnengekomen vreemdelingen krijgen een telefoonkaart van €5,-. In de loop van hun verdere verblijf hebben de ingesloten vreemdelingen, tot hun tevredenheid, op eigen kosten, onbeperkte toegang tot de telefoon tijdens de recreatie-uren. Per afdeling zijn er drie telefoons. Gesprekken worden niet opgenomen. In bijzondere gevallen als dat met het oog op de uitzetting nodig is, krijgen ingesloten vreemdelingen de gelegenheid gesteld om naar hun land van herkomst te bellen, zonodig buiten de gewone beluren.

In de huisregels staat vermeld dat indien een buitenlandse vreemdeling zijn diplomatieke vertegenwoordiging op de hoogte wil brengen van zijn detentie, de directeur verplicht is om dit contact tot stand te brengen. In de praktijk is dit ook mogelijk.

Vreemdelingen blijven vooral via de verschillende buitenlandse tv-kanalen op de hoogte van het dagelijks nieuws.

Maatschappelijk contact

Beleid

Uitvoering

Borging

Oordeel

Beleid, uitvoering en borging met betrekking tot het contact met de buitenwereld voldoen overwegend aan de gestelde normen. Op enkele onderdelen is verbetering mogelijk. Ook zouden er meer speelfaciliteiten moeten komen voor kinderen die op bezoek komen.

Aanbeveling

Vergroot de speelfaciliteiten voor kinderen die op bezoek komen.⁸

2.7 Toegang tot zorg

criterium

Onder 'zorg' verstaat de Ist de medische zorg (inclusief tandheelkundige zorg), de psychosociale zorg en de geestelijke verzorging. Art. 42 van de Pbw bepaalt dat aan de inrichting een arts is verbonden die regelmatig spreekuur houdt. Ook in acute situaties moet kunnen worden voorzien in noodzakelijke medische zorg. Op het terrein van de psychosociale zorg moeten er binnen de inrichting gekwalificeerde hulpverleners beschikbaar zijn die casuïstiek bespreken in het zogenaamde psychomedisch overleg (PMO). Tenslotte dient in de inrichting voldoende geestelijke zorg beschikbaar te zijn die aansluit bij de godsdienst of levensovertuiging van de vreemdelingen.

Bevindingen

Ingesloten vreemdelingen worden zowel tijdens de intake als via de huisregels goed geïnformeerd over toegang tot zorgfunctionarissen. Indien een vreemdeling behoefte heeft aan zorg dan kan hij op een verzoekbriefje aangeven met welke zorgfunctionaris hij onderhoud wil.

Medische zorg

Met uitzondering van het (plv.) hoofd Medische Dienst, is de medische staf niet in dienst van Justitie, maar wordt die betrokken van externe medische organisaties. Dat geldt voor de verpleegkundigen en voor de arts. Tot nu toe werden GGD-artsen ingezet, vanaf november 2009 zijn dat huisartsen van een uitzendorganisatie.

Voor de medische zorg in penitentiaire inrichtingen en inrichtingen voor vreemdelingenbewaring zijn landelijk werkprocessen en protocollen beschreven. Men is nog doende deze voor het DC Zaandam uit te werken.

⁸ In haar wederhoorreactie heeft de inrichting aangegeven dat inmiddels een DVD-toren is geplaatst om kinderfilms te vertonen en dat daarnaast wordt gekeken naar de aanschaf van geschikt kinderspeelgoed.

Ingesloten vreemdelingen kunnen, nadat ze hiervoor een ‘verzoek onderhoud’ hebben ingediend, in principe altijd binnen een werkdag terecht op het verpleegkundig spreekuur. Zij moeten op het verzoekbriefje altijd de reden van het verzoek vermelden want anders wordt het verzoek niet in behandeling genomen. Ter bescherming van de privacy is het volgens de zorgfunctionarissen ook mogelijk om als reden ‘persoonlijk’ op te geven. Dit laatste is echter niet voldoende bekend bij de ingesloten vreemdelingen. Het verpleegkundig spreekuur vindt op alle werkdagen plaats. Daarnaast is er zeven dagen per week van 7 uur ’s ochtends tot 11 uur ’s avonds op de detentieplatforms verpleegkundige hulp aanwezig. Buiten kantooruren en in het weekend kan de inrichting beroep doen op een GGD arts. In ernstige en acute situaties is de wachtcommandant bevoegd om rechtstreeks 112 te bellen. Die procedure is ook beschreven. Wekelijks bezoekt een tandarts de inrichting. Er komt dan een bus naar het detentieplatform met een complete tandartsunit.

Over het algemeen zijn vreemdelingen tevreden over de snelheid en bereikbaarheid van de medische zorgfunctionarissen. Door de verpleegkundigen aan afdelingen te gaan koppelen hoopt de medische dienst dat de communicatie en het wederzijdse begrip tussen enerzijds de medische staf en anderzijds de afdelingshoofden en de detentietoezichthouders zullen verbeteren. In het verleden was de samenwerking tussen deze organisatieonderdelen niet optimaal.

Bij plaatsing op een straf- of observatiecel komt de arts binnen 24 uur langs en daarna op aangeven van de verpleegkundige. Verpleegkundigen bezoeken de afgezonderde vreemdelingen dagelijks. In afzondering geplaatsten vreemdelingen krijgen alleen bezoek van een psycholoog of psychiater als hier speciaal door de verpleegkundigen om is verzocht. In 2008 zijn tien vreemdelingen wegens een dorst- en/of hongerstaking onder observatie in afzondering geplaatst. In dergelijke gevallen wordt het landelijke protocol gevolgd dat daarop van toepassing is.

In 2008 heeft de Inspectie voor de Gezondheidszorg een toezichtbezoek gebracht aan de inrichting. De IGZ was kritisch en kwalificeerde vooral de onervarenheid van het verpleegkundig personeel, de continuïteit van zorg na detentie, de analyse van incidenten en de behandeling van klachten over de medische zorg als hoge risico’s. Inmiddels zijn de nodige verbeteracties in gang gezet om de knelpunten op te lossen. Het verloop van het verpleegkundig personeel is volgens de medische dienst nog steeds een probleem met als achterliggende oorzaken de beperkte doorgroeimogelijkheden binnen de inrichting, de eenzijdige doelgroep en de grote vraag naar verpleegkundigen in de zorgmarkt. Ook waren er ten tijde van het IST-

bezoek problemen met betrekking tot de verantwoordelijkheid voor de inroostering van de verpleegkundigen. Het plv. hoofd Medische Dienst is van plan om die roostering nu zelf ter hand te gaan nemen in plaats van de uitzendorganisatie.

Voor wat betreft de borging van de medische zorg is tenslotte van belang dat in 2010 een externe audit is voorzien.⁹

Psychosociale zorg

Ingesloten vreemdelingen kunnen niet rechtstreeks een onderhoud aanvragen met een psycholoog of psychiater. Zo'n gesprek komt in principe door tussenkomst van de medische dienst tot stand en een enkele keer op verzoek van een afdelingshoofd of een toezichthouder.

Er zijn twee psychologen beschikbaar voor het DC Zaandam. Deels werken zij ook op het DC Oude Meer. Hoewel de formatie en bezetting aan de landelijke norm voldoen, is er gelet op de omvang van de vreemdelingenpopulatie in het DC Zaandam en hun bijzondere psychosociale problematiek volgens de betrokkenen te weinig psychologencapaciteit beschikbaar. Men zoekt nu naar een oplossing door mogelijk basispsychologen die nog geen GZ-certificering hebben, (onder supervisie) in te gaan zetten.

De psychiater, die is verbonden aan het Nederlands Instituut voor Forensische Psychiatrie, bezoekt wekelijks de inrichting en is tussentijds voor acute gevallen oproepbaar.

In de inrichting vindt wekelijks een psychomedisch overleg plaats waarbij de zorg voor kwetsbare vreemdelingen wordt besproken met de arts, verpleegkundigen, psychologen en de psychiater. Daarnaast is ook aandacht voor de (psycho)medische gesteldheid van vreemdelingen tijdens het wekelijkse vreemdelingenberaad waar de geestelijke verzorgers en verpleegkundigen bij zitten.

Er is binnen de inrichting (en landelijk) de nodige discussie over de wenselijke opvang van psychisch kwetsbare vreemdelingen. De inrichting heeft de afgelopen periode vanwege strubbelingen in de plaatsingsprocedure niet of nauwelijks vreemdelingen in één van de landelijke Extra Zorg Afdelingen (EZA) geplaatst.¹⁰ De psychologische staf wil het liefst binnen het DC Zaandam een eigen luwteafdeling creëren voor deze kwetsbare categorie. Op zijn minst dienen deze vreemdelingen volgens de psycholoog op een eenpersoonscel te kunnen worden geplaatst. Nu is dat niet steeds mogelijk (zie paragraaf 3.1).

⁹ Met ingang van 1 december 2009 ligt de verantwoordelijkheid voor het inroosteren van de verpleegkundigen bij het hoofd van de medische dienst.

¹⁰ De strubbelingen hadden te maken met het al dan niet kunnen verstrekken van medische vertrouwelijke informatie om zo'n plaatsing mogelijk te maken.

Geestelijke verzorging

Bij binnenkomst wordt iedere vreemdeling gevraagd naar zijn geloofsrichting. Die geloofsrichting wordt geregistreerd door de bevolkingsadministratie en doorgegeven aan de geestelijke verzorgers. Iedere nieuw binnengekomen vreemdeling wordt binnen een paar dagen door een geestelijke verzorger bezocht.

Binnen de inrichting zijn twee pastores, twee dominees, twee imams, twee humanisten en een boeddhist werkzaam. Daarnaast komen op verzoek ook regelmatig een Chinese geestelijke, een rabbijn en een Sikh priester op bezoek. Zij verzorgen godsdienstige en levensbeschouwelijke bijeenkomsten, gespreksgroepen en individuele gesprekken.

Op ieder detentieplatform is een ruimte waar de verschillende denominaties dagelijks gebruik van maken. Ondanks de inspanningen van de geestelijke verzorgers oogt deze ruimte niet sfeervol. De wens om dat te verbeteren is inmiddels neergelegd bij de directie.

Ingesloten vreemdelingen geven aan dat ze veel waarde hechten aan het belijden van hun geloof. Ze zien het als een manier om op te laden in een onzekere en zware periode. De gemeenschappelijke bijeenkomsten worden goed bezocht en er zijn geen wachtlijsten.

Toegang tot zorg

Beleid

Uitvoering

Borging

Oordeel

Het beleid voldoet overwegend maar niet volledig. De toegang tot medische zorg en de werkwijze van de medische zorgfunctionarissen voldoen nog niet geheel aan de landelijk gestelde eisen in het kader van het project 'Verantwoorde Medische Zorg'.

De uitvoering voldoet overwegend omdat ingesloten vreemdelingen voldoende toegang hebben tot de medische zorg en de geestelijke verzorging. Wel is de ISt bezorgd of de opvang van psychisch kwetsbare vreemdelingen wel afdoende is geregeld en verder zijn er nog steeds de knelpunten bij de inzet van de verpleegkundigen.¹¹

Dit maakt de in 2010 voorgenomen externe audit van de medische zorg alleen maar belangrijker. Met deze voorgenomen audit is de borging voldoende op orde.

¹¹ In haar wederhoorreactie op het concept-inspectierapport heeft de inrichting gemeld dat inmiddels is besloten om per 1 februari 2010 binnen het DC Zaandam een luwteafdeling te realiseren voor de opvang van psychisch kwetsbare vreemdelingen binnen het detentieceterum Noord-Holland. De cellen op de luwteafdeling zullen niet dubbel worden bezet.

Aanbevelingen

- Zorg dat de werkwijze van medische zorgfunctionarissen voldoet aan de landelijke eisen ('Verantwoorde Medische Zorg')
- Wijs de vreemdelingen op de mogelijkheid om op een spreekbriefje voor de medische dienst 'persoonlijk' op te geven als reden voor het consult.
- Bewerkstellig dat de beschikbaarheid van de psychologen in overeenstemming is met de behoefte aan psychosociale zorg.
- Zoek praktische oplossingen om de ruimte van de geestelijke verzorgers een meer geëigend karakter te geven.

2.8 Disciplinaire straffen en maatregelen

criterium

(Inter)nationale regelgeving omschrijft hoe de inrichting dient om te gaan met de toepassing van disciplinaire- en dwangmiddelen om de orde in de inrichting te handhaven. Zo zijn er in de Pbw voorschriften opgenomen met betrekking tot het opleggen van disciplinaire straffen en maatregelen. Ook zijn eisen gesteld aan de wijze waarop afzondering ten uitvoer wordt gelegd.

Bevindingen

De inrichting heeft het sanctiebeleid vastgelegd in richtlijnen waardoor in vergelijkbare omstandigheden vergelijkbare straffen en maatregelen worden opgelegd. Deze richtlijnen gelden voor het gehele detentiecentrum Noord-Holland. Voordat de directie een sanctie oplegt, hoort zij de betreffende vreemdeling.

Vreemdelingen die in afzondering zijn geplaatst behouden het recht om wekelijks te bellen en bezoek te ontvangen. Afgezonderde vreemdelingen met een verhoogd gezondheidsrisico of een risico van zelfdestructief gedrag worden om het uur gecontroleerd en eventueel, met hun medeweten, onder cameratoezicht gesteld. Alle bijzonderheden en activiteiten van afgezonderde vreemdelingen worden geregistreerd. Naast de eerder gesignaleerde tien honger- en dorststakingen in 2008 zijn in dat jaar zestien vreemdelingen wegens automutilatie of dreiging met suicide in afzondering geplaatst.

In totaal zijn in 2008 209 beslissingen tot afzondering genomen. Doorgaans duurde de afzondering slechts enkele dagen. In verreweg de meeste gevallen lag aan de afzondering verbaal of fysiek geweld van ingesloten vreemdelingen ten grondslag. In dat verband is relevant dat de IST tijdens haar bezoek ook zelf enkele agressieve incidenten heeft waargenomen en daarbij heeft vastgesteld dat het personeel er niet goed in slaagde om die conflicten te deëscaleren.

De commissie van toezicht krijgt inzicht in het overzicht van opgelegde straffen en maatregelen. Het disciplinaire beleid wordt regelmatig geëvalueerd.

Disciplinaire straffen en maatregelen

Beleid

Uitvoering

Borging

Oordeel

Het disciplinaire beleid van het DC Zaandam is op orde.

Voor wat betreft de uitvoering ervan geldt dat in overwegende mate.

Weliswaar worden de straffen en maatregelen volgens de voorschriften toegepast, maar het aantal afzonderingen wegens verbaal of fysiek geweld is hoog. Dat roept bij de Inspectie de vraag op of de executieve medewerkers wel voldoende vaardig zijn in het deëscaleren van conflicten opdat agressie wordt voorkomen of beperkt en uiteindelijk de noodzaak tot afzondering vervalt. Paragraaf 4.2 komt daarop terug.

De borging voldoet. Het aantal en de aard van de opgelegde sancties worden afdoende gemonitord.

2.9 Klachtafhandeling

Criterium

De Penitentiaire beginselenwet biedt vreemdelingen ex art. 59 Vw de mogelijkheid om in beklag te gaan tegen beslissingen van de directeur van de inrichting. Dit beklag moet dan worden ingediend bij de beklagcommissie van de aan de inrichting verbonden commissie van toezicht (cvt). Behoudens uitzonderingsgevallen moet deze commissie vervolgens binnen vier weken uitspraak doen.

Bevindingen

In de huisregels is opgenomen op welke wijze de ingesloten vreemdelingen in beklag kunnen gaan en hoe ze contact kunnen krijgen met de commissie van toezicht en de maandcommissaris. Op de verblijfsafdelingen hangen gesloten brievenbussen waarin zij correspondentie voor de commissie kunnen deponeren. Voor de geïnterviewde vreemdelingen was duidelijk hoe zij contact moesten leggen met de cvt. Zij ervaren geen belemmering bij het indienen van een klacht.

De maandcommissaris bezoekt de inrichting wekelijks. Niet alle geïnterviewde vreemdelingen waren daarmee bekend.

Er is één commissie van toezicht voor de locaties Zaandam en Oude Meer van het detentiecentrum Noord-Holland. Klaagschiften van ingesloten vreemdelingen komen binnen bij het secretariaat van de cvt.

Inrichtingsfunctionarissen waarmee de Ist heeft gesproken, gaven aan dat zij vaak een bemiddelingspoging doen, voordat het tot een formele klacht

komt. Enkele geïnterviewde vreemdelingen beaamden dat.

De secretaris van de cvt brengt de inrichting schriftelijk op de hoogte van het klaagschrift en vraagt tegelijkertijd om een schriftelijke toelichting. De beklagcommissie van de cvt houdt in beginsel eenmaal per maand zitting om ingediende klaagschriften te behandelen. Soms gebeurt dat tweemaal per maand. Vreemdelingen kunnen zich tijdens de mondelinge behandeling van hun klacht laten bijstaan door een advocaat. Indien nodig wordt gebruik gemaakt van de tolkentelefoon.

In 2008 zijn in totaal 208 klaagschriften ingediend. Hiervan zijn er zes gegrond verklaard, d.i. 3% van het totaal aantal klachten in 2008. De meeste klachten zijn overgedragen (met name aan de medisch adviseur van DJI), ingetrokken of ongegrond verklaard. In zeventien gevallen heeft de maandcommissaris met succes bemiddeld. Ook in de eerste negen maanden van 2009 waren er veel klachten over de medische dienst die zijn overgedragen aan de medisch adviseur van DJI.

De geïnterviewde vreemdelingen klaagden dat het vaak erg lang duurt voordat zij een reactie ontvangen op een klacht. De Ist is door middel van een steekproef nagegaan hoe lang het duurde voordat beklagzaken die in 2009 waren ingediend, met een gegrond- of ongegrondverklaring zijn afgedaan. Het ging daarbij in totaal om twintig beklagzaken.¹² In vier van deze twintig gevallen deed de beklagcommissie binnen de wettelijke termijn van vier weken uitspraak. In zeven gevallen duurde dat langer dan vier maanden. Eveneens steekproefsgewijs heeft de Ist vastgesteld in hoeverre de lange afhandelingstermijn mogelijk (mede) wordt veroorzaakt doordat de inrichting wellicht veel tijd nodig heeft om het schriftelijke verweer op te stellen. Gemiddeld genomen duurde dat in de eerste negen maanden van 2009 ca. 18 dagen.

De cvt vergadert maandelijks met vertegenwoordigers van de locaties Zaandam en Oude Meer. De cvt mist daarbij de persoonlijke aanwezigheid van de verantwoordelijk directeur van het DC Zaandam. Dat betekent volgens de cvt dat vaak niet staande het overleg beslissingen genomen kunnen worden, maar dat de inrichtingsvertegenwoordiging eerst ruggespraak moet houden met de verantwoordelijk directeur van het DC Zaandam.

Tijdens het maandelijks overleg van de commissie met de inrichting worden ook het aantal en de aard van de beklagzaken geëvalueerd.

---

¹² In de periode van 1-1-2009 t/m 13-10-2009 waren in totaal 256 klachten ingediend. Veruit de meeste hiervan waren 'anders' afgedaan (overdacht/bemiddeling/ingetrokken) of waren ten tijde van het inspectiebezoek nog niet afgedaan.

Klachtafhandeling

Beleid

Uitvoering

Borging

Oordeel

Het beleid voldoet omdat in de huisregels duidelijk is omschreven op welke wijze ingesloten vreemdelingen in beklag kunnen gaan en contact kunnen krijgen met de maandcommissaris.

De uitvoering voldoet in beperkte mate, omdat het doorgaans veel langer dan de wettelijk gestelde termijn duurt voordat de beklagcommissie van de cvt uitspraak doet. De tijd die het detentiecentrum nodig heeft om een schriftelijk verweer in te dienen, draagt hier in beperkte mate aan bij. Dat moet naar de mening van de ISt sneller kunnen dan de gemiddeld 18 dagen die daar nu voor nodig is.

De borging van de bemiddelings- en beklagprocedure is overwegend op orde. Weliswaar evalueren de inrichting en de cvt de ingediende klachten, maar een systematische monitoring van de doorlooptijden is gewenst.

Aanbevelingen

Aan het detentiecentrum en de commissie van toezicht:

- Bezie verdere mogelijkheden om de beklagprocedure en de wederhoorreactie van de inrichting te versnellen.
- Monitor de doorlooptijden van de verschillende processtappen in de beklagprocedure.

Aan het detentiecentrum:

Overweeg om als verantwoordelijk directeur van het DC Zaandam vaker aanwezig te zijn bij het maandelijks overleg met de commissie van toezicht.

2.10 Conclusie

De rechten van ingesloten vreemdelingen in het DC Zaandam worden voor het overgrote deel gerespecteerd en de wettelijke voorschriften worden nageleefd. Dat neemt niet weg dat er enkele belangrijke kwaliteitsverbeteringen mogelijk zijn.

Zo is het activiteitenprogramma erg beperkt. Bovendien is een grotere deelname aan de nu bestaande activiteiten mogelijk. De verveling onder de ingesloten vreemdelingen is groot en er is te weinig afleiding. Dat leidt ook tot spanningen.

Een tweede aandachtsgebied is de psychomedische zorg. De Inspectie voor de Gezondheidszorg heeft zich hierover in 2008 kritisch uitgelaten. Weliswaar is er inmiddels het nodige verbeterd, maar het grote verloop onder het verpleegkundig personeel komt de continuïteit van de medische zorg niet ten goede. Verder zijn de werkprocessen nog niet allemaal afdoende beschreven.

Een derde zorgpunt betreft het frequent toepassen van afzondering van vreemdelingen, vooral vanwege verbaal of fysiek geweld. Door te investeren in aanvullende trainingen van detentietoezichthouders in agressiebeheersing en deëscalatie van conflicten, zou het mogelijk moeten zijn om vaker dan nu het geval is te voorkomen dat mensen in afzondering moeten worden geplaatst.

Tenslotte verdient de beklagprocedure verbetering. Het duurt doorgaans te lang voordat een vreemdeling uitsluitse krijgt over een beklagzaak die hij bij de commissie van toezicht aanhangig heeft gemaakt.

3

Omgang met ingesloten vreemdelingen

Dit hoofdstuk gaat aan de hand van een drietal criteria uit het toetsingkader in op de vraag hoe het gesteld is met de omgang met de vreemdelingen in het DC Zaandam. Elke paragraaf opent met een standaardtekst die kort de maatstaf beschrijft die de Inspectie hanteert. Daarna volgen haar bevindingen, oordeel en eventuele verbetervoorstellen in de vorm van aanbevelingen. Het hoofdstuk sluit af met een conclusie over de kwaliteit van de omgang met en de bejegening van de ingesloten vreemdelingen.

3.1 Screening

criterium

Zo snel mogelijk na binnenkomst in een inrichting dient een vreemdeling te worden gescreend op gezondheidsrisico's, het vereiste beveiligingsniveau, het risico voor andere ingesloten, eventueel zelfdestructief gedrag en de directe persoonlijke en zorgbehoeften.

Bevindingen

De inrichting beschikt niet over een vastgelegd beleid dat het inkomstproces als geheel beschrijft. Wel zijn er voor de verschillende disciplines werkbeschrijvingen of dienstinstructies vastgesteld.

Een medewerker van de badafdeling is de eerste die een binnenkomende vreemdeling spreekt. Eventuele bijzonderheden worden dan genoteerd en doorgegeven aan de relevante functionarissen.

De medische dienst ziet en spreekt iedere vreemdeling bij binnenkomst. Doordat er zeven dagen per week, zowel overdag als 's-avonds, verpleegkundige ondersteuning aanwezig is, levert het tijdig medisch screenen geen problemen op. De uitkomsten van de medische screening worden vastgelegd in MicroHis. De inrichtingsarts beoordeelt de vastgelegde gegevens en besluit of hij de vreemdeling zelf wil zien en onderzoeken.

Beide detentieplatforms beschikken elk over een aparte inkomstenafdeling, waar vreemdelingen na hun binnenkomst een korte periode (1-2 weken) verblijven. Daar heeft zowel een detentietoezichthouder, als een terugkeerfunctionaris een intakegesprek. Er is een speciaal intakeformulier ontwikkeld waarop zij relevante gegevens en eventuele bijzonderheden noteren. Alle binnengekomen vreemdelingen worden besproken in het wekelijkse vreemdelingenberaad waaraan verschillende disciplines binnen de inrichting deelnemen. Er is een werkinstructie vreemdelingenberaad die precies beschrijft welke informatie die disciplines moeten aanleveren over binnengekomen vreemdelingen.

Een bijzonder punt van aandacht betreft de aanwezigheid van eventuele contra-indicaties voor plaatsing op een meerpersoonscel. In tegenstelling tot gedetineerden binnen het gevangeniswezen, worden vreemdelingen in het DC Zaandam direct bij binnenkomst standaard op een tweepersoonscel geplaatst, tenzij er contra-indicaties zijn. Deze eventuele contra-indicaties worden primair door de psychomedische staf gesteld. Dat gebeurt direct bij binnenkomst. De bevolkingsadministratie houdt een registratie bij van vreemdelingen met zo'n contra-indicatie.

Screening

Beleid

Uitvoering

Borging

Oordeel

Omdat screeningsactiviteiten voor verschillende afzonderlijke disciplines zijn vastgelegd, maar niet in inrichtingsbrede samenhang, voldoet het intakebeleid overwegend maar niet volledig aan de norm. Het is de ISt bekend dat als onderdeel van de door de staatssecretaris van Justitie aangekondigde heroriëntatie op de vreemdelingenbewaring ook zal worden beschreven hoe de inkomstperiode in vreemdelingenbewaring dient te verlopen. Zij gaat ervan uit dat dit een referentiekader zal verschaffen voor het gewenste geïntegreerde screeningsbeleid in het DC Zaandam. In de praktijk voldoet de uitvoering van de screening door de verschillende disciplines van het detentiecentrum.

De borging voldoet. Met de gemeenschappelijke bespreking van alle inkomende vreemdelingen in het vreemdelingenberaad is afdoende geborgd dat de screenings ook daadwerkelijk plaatsvinden.

Aanbeveling

Werk de landelijk te beschrijven inkomstenprocedures uit in een inrichtingsbrede beschrijving van het screeningsproces binnen het DC Zaandam.

3.2 Bejegening

Criterium

Respectvolle bejegening staat centraal bij dit criterium. De bejegening komt in belangrijke mate tot uitdrukking in de wijze waarop het (executieve) inrichtingspersoneel omgaat met ingesloten vreemdelingen. Impliciet betekent dit dat ingesloten vreemdelingen niet mogen worden gediscrimineerd. Voor vreemdelingen is het verder van belang dat de medewerkers voor hen toegankelijk zijn en dat medewerkers alert reageren op (niet altijd expliciete) verzoeken.

De directie overlegt regelmatig met (een vertegenwoordiging van) de ingesloten vreemdelingen over de gang van zaken in de inrichting.

Bevindingen

De inrichting beschikt over een schriftelijk vastgelegde visie op de bejegening van ingesloten vreemdelingen waarbij het accent ligt op het feit dat de ingeslotenen niet op basis van strafrechtelijke gronden zijn gedetineerd.

Deze interne gedragscode is vastgelegd in een boekje met illustraties. Iedere medewerker heeft een boekje thuis ontvangen. De leiding stuurt expliciet op integriteit, omdat er in het verleden een aantal zaken heeft gespeeld en er sprake was van een 'afrekencultuur'. Centraal staat voor de medewerkers het uitgangspunt: 'behandel de ander zoals je zelf ook wilt worden behandeld'.

Specifieke handelingsrichtlijnen hoe deze algemene visie in de praktijk moet worden gehanteerd, ontbreken echter. Toezichthouders waarmee de Ist heeft gesproken, geven dat zelf aan. Het gevolg is dat in de praktijk niet alle toezichthouders op uniforme wijze werken waardoor het voor ingesloten vreemdelingen ook niet altijd duidelijk is wat nu precies de regels zijn. Van meer kanten heeft de Ist vernomen dat ook de afdelingshoofden niet allemaal op dezelfde lijn zitten.

Dat neemt niet weg dat de ingesloten vreemdelingen tevreden zijn over de benaderbaarheid van toezichthouders. Zij geven aan dat de detentietoezichthouders hen vriendelijk en met respect behandelen. De Ist heeft dat ook zelf waargenomen. Discriminatie door personeel komt volgens de geïnterviewden niet voor; wel af en toe tussen ingesloten vreemdelingen onderling.

Opvallend is dat de ingesloten vreemdelingen geen onderscheid maken tussen toezichthouders van DJI en van Group 4 Securicor. Beide categorieën toezichthouders werken in samengestelde teams op afdelingen. De onderlinge samenwerking werkt in de praktijk goed. In het DC Zaandam wordt (nog) niet gewerkt met mentoren voor individuele vreemdelingen. Gerichte aandacht voor individuen blijkt wenselijk maar stuit op bezwaren omdat het leidt tot een uitbreiding van het takenpakket van de toezichthouders. Op een aantal afdelingen met vaste teams hebben toezichthouders op eigen initiatief de vreemdelingen verdeeld over de verschillende teamleden. Aangezien ingesloten vreemdelingen overdag veel tijd doorbrengen in de gemeenschappelijke recreatieruimte is er, indien gewenst, voldoende tijd om een praatje te maken met de toezichthouders. Nu, op aandringen van de commissie van toezicht, de afdelingshoofden hun kantoor hebben verplaatst naar de afdelingen zelf, zijn de afdelingshoofden ook meer zichtbaar en aanspreekbaar.

Een kwetsbaar punt in de bejegening blijft echter het feit dat toezichthouders werken met een complexe doelgroep terwijl zij, in vergelijking tot penitentiaire inrichtingswerkers, minder hoog zijn opgeleid en vaak minder ervaring hebben.

Thema's als de bejegening van ingesloten vreemdelingen zijn onderwerp van gesprek tijdens overleggen binnen de inrichting. Volgens de toezichthouders is de omgangscultuur voldoende open om elkaar aan te spreken op ongewenste vormen van bejegening. De leidinggevenden houden zicht op de bejegening van vreemdelingen door middel van hun dagelijkse contacten met toezichthouders en het periodieke platformoverleg.

Daarnaast neemt een afdelingshoofd om de week deel aan het overleg met de vreemdelingencommissie, dat is een vertegenwoordiging van de ingesloten vreemdelingen. Daar komen eventuele knelpunten in de regimesvoering en in de bejegening aan de orde.

Bejegening

Beleid

Uitvoering

Borging

Oordeel

De directie heeft haar doelen met betrekking tot de bejegening van ingesloten vreemdelingen helder vastgelegd. Deze algemene visie biedt toch nog ruimte aan afdelingshoofden en detentietoezichthouders om de inrichtingsregels in de praktijk verschillend toe te passen. Dat werkt soms verwarring bij de vreemdelingen.

Over het algemeen is de Ist tevreden over de manier waarop de ingesloten vreemdelingen worden behandeld. De bejegening is respectvol en discriminatie komt volgens de betrokkenen niet voor. Bij elkaar genomen voldoet de bejegening overwegend. Dat geldt ook voor de borging van de bejegening. De leiding van de inrichting kan echter nog nadrukkelijker sturen op verschillen in regeltoepassing tussen en binnen afdelingen.

Aanbeveling

Zorg voor een uniforme toepassing van inrichtingsregels zowel tussen afdelingen als daarbinnen.

3.3 Rapportage en documentatie

criterium

De Ist verwacht dat het detentiecentrum een procesbeschrijving met kwaliteitseisen heeft geformuleerd die vastlegt wie met welke frequentie waarover rapporteert, dat het centrum informatie over het verblijf van een gedetineerde, zoals dagrapportages, registreert in TULP-selectie, en dat de leiding de kwaliteit van rapportages bewaakt.

Bevindingen

Zoals in paragraaf 3.1 is gemeld, is in de werkinstructie voor het vreemdelingenberaad gespecificeerd welke disciplines waarover dienen te rapporteren. In dat vreemdelingenberaad worden niet alleen de recent binnengekomen

vreemdelingen besproken, maar komen ook de al langer verblijvende vreemdelingen periodiek aan de orde. De terugkeerfunctionarissen spelen een rol bij de voorbereiding van dit beraad en bij de bewaking van de kwaliteit van de ingebrachte rapportages.

Los van de periodieke rapportages ten behoeve van het vreemdelingenberaad rapporteren de detentietoezichthouders in het geautomatiseerd informatiesysteem TULP-Selectie. Naast eventuele tussentijdse bijzonderheden, leggen zij wekelijks vast hoe het met een ingeslotene gaat. Op de teamkamer is daartoe een instructie ('Rapporteren doe je zo') aanwezig. Er is een geautomatiseerd signaleringssysteem waarin de toezichthouders in één oogopslag kunnen zien over wie zij nog dienen te rapporteren. Ook andere disciplines kunnen bijzonderheden over ingesloten vreemdelingen registreren in TULP-Selectie.

Volgens de Penitentiaire Maatregel hoeft over ingesloten vreemdelingen geen penitentiair dossier te worden opgebouwd en bijgehouden. De argumentatie is dat vreemdelingen na een eenmalig verblijf in een detentie- of uitzetcentrum het land verlaten. In de praktijk hebben veel vreemdelingen echter wel al eerder in strafrechtelijke detentie of in vreemdelingenbewaring gezeten. Verschillende inrichtingsfunctionarissen gaven aan dat zij graag de beschikking zouden willen hebben over eventueel in eerdere inrichtingen aangemaakte penitentiaire dossiers. Informatie daaruit kan relevant zijn voor het verblijf in het detentiecentrum.

Rapportage en documentatie

Beleid

Uitvoering

Borging

Oordeel

De eisen met betrekking tot het rapporteren over vreemdelingen, het gebruik van Tulp-selectie en de planning van rapportagemomenten en daaropvolgende besprekingen zijn duidelijk vastgelegd. Daarmee voldoet het beleid aan de norm. Hetzelfde geldt voor de uitvoering daarvan.

Doordat de kwaliteit van de rapportages via het vreemdelingenberaad wordt bewaakt, voldoet ook de borging.

Voordat de ISt een algemene uitspraak doet over de algemene wenselijkheid om te kunnen beschikken over eventueel eerder opgemaakte penitentiaire dossiers, wil zij eerst vaststellen hoe het daarmee in andere centra is gesteld.

3.4 Conclusie

De toezichthouders in het DC Zaandam bejegenen de ingesloten vreemdelingen humaan en respectvol. De vreemdelingen die de ISt daarover heeft gespreken, zijn daar positief over. Ook wordt er door het inrichtingspersoneel niet gediscrimineerd. De ISt vond het opvallend dat er geen verschil in bejegening is tussen de toezichthouders van DJI en die van de particuliere

beveiligingsorganisatie G4S. Wel vraagt de ISt aandacht voor een uniforme bejegening en toepassing van de inrichtingsregels. In dit opzicht zijn er nog wel verschillen tussen de afdelingen en tussen individuele toezichthouders. De ingesloten vreemdelingen weten daardoor niet altijd waar zij aan toe zijn.

4

Interne veiligheid

Dit hoofdstuk gaat aan de hand van een drietal criteria uit het toetsingkader in op de vraag hoe het gesteld is met de interne veiligheid in het DC Zaandam, inclusief de bestrijding van drugs binnen de inlichting. Elke paragraaf opent met een standaardtekst die kort de maatstaf beschrijft die de Inspectie hanteert. Daarna volgen haar bevindingen, oordeel en eventuele verbetervoorstellen in de vorm van aanbevelingen. Het hoofdstuk sluit af met een conclusie over de interne veiligheid en de bestrijding van drugs.

4.1 Preventie en beheersing van calamiteiten

criterium

Iedere inrichting dient te beschikken over systemen en procedures om de veiligheid van ingesloten, medewerkers en bezoekers te waarborgen. De laatste jaren is het beleid van de DJI met betrekking tot brandveiligheid en brandveiligheidsvoorzieningen aangescherpt. Expliciet is bepaald dat inrichtingen tenminste dienen te beschikken over een geldende gebruikersvergunning, een gekwalificeerde en geoefende bedrijfshulpverleningsorganisatie (BHV), en een calamiteitenplan inclusief heldere en geoefende procedures met betrekking tot de inzet van externe hulpverleningsdiensten.

Bevindingen

De inrichting beschikt over een actueel calamiteitenplan. Ook heeft de inrichting een geldige gebruikersvergunning. Alle cellen beschikken over een rookmelder, een sprinklerinstallatie en een spreek-luisterverbinding waarvan ingesloten vreemdelingen gebruik kunnen maken om contact te leggen met toezichthoudend personeel. De waargenomen evacuatie routes waren voor de bewoners als zodanig aangegeven en vrij van obstakels. Bovendien hangen in de cellen in verschillende talen aanwijzingen hoe te handelen bij brand.

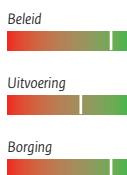
Er is een bedrijfshulpverleningsorganisatie binnen de inrichting. Alle executieve medewerkers hebben een BHV-training gevolgd. Dat geldt zowel voor het personeel van de DJI-pool, als voor de medewerkers van G4S. De BHV-training wordt jaarlijks herhaald. Dat is des te meer nodig, omdat er veel personeelwisselingen zijn, vooral onder de medewerkers van de DJI-pool. In het dienstrooster is gewaarborgd dat er 24 uur per dag een ploegleider BHV aanwezig is. Deze ploegleiders zijn extra getraind.

Er wordt geoefend in het beheersen van calamiteiten aan de hand van een oefenjaarplan. Voor 2009 stonden acht oefeningen gepland waarvan er ten tijde van het inspectiebezoek zes waren gedaan. De brandweer doet ook

mee. In de periode van het inspectiebezoek was er een grote oefening waaraan ook ingesloten vreemdelingen deelnamen. Dat er de nodige calamiteitenoefeningen plaatsvinden, betekent niet dat alle medewerkers daar ook daadwerkelijk deelnemen. Executieve medewerkers waarmee de Ist heeft gesproken, pleitten voor een oefening waarbij de gehele inrichting is betrokken.¹³

Voor wat betreft de borging van het BHV-beleid is van belang te melden dat er in 2007 een Risico-inventarisatie en evaluatie (RI&E) is gedaan. Deze is drie jaar geldig en wordt in 2010 herhaald. Het plan van aanpak dat naar aanleiding van de RI&E is opgesteld, wordt jaarlijks geactualiseerd. Recent is er nog een brandveiligheidsanalyse verricht, die ten tijde van het inspectiebezoek extern werd getoetst.

Preventie en beheersing van calamiteiten

Oordeel

Beleid en borging met betrekking tot de preventie en beheersing van calamiteiten voldoen aan de normen en verwachtingen van de Ist.

De uitvoering voldoet overwegend. De Ist onderschrijft de wens van geïnterviewde executieve medewerkers om een oefening te houden waarbij de gehele inrichting is betrokken, mede in verband met het relatief grote personeelsverloop.

Aanbeveling

Neem in komende oefenjaarplannen ook een oefening op waarbij de gehele inrichting is betrokken.

4.2 Agressiebeheersing

Criterium

Een concentratie van mensen met verschillende achtergrond en uiteenlopende belangen in een gesloten inrichting kan eerder tot conflictsituaties leiden dan in de vrije samenleving. Om die reden geven de European Prison rules aan dat er procedures moeten zijn die de veiligheid van personen in een inrichting verzekeren en het risico van geweld tot een minimum beperken. De Ist beoordeelt onder meer de inrichtingspraktijk ter voorkoming en beheersing van geweld, bedreiging en intimidatie tussen ingesloten vreemdelingen. Ook beoordeelt de Ist of er in de inrichting voldoende (toe)zicht is op locaties in het gebouw die kwetsbaar zijn voor onderlinge agressie zoals trappenhuisen, recreatieruimten, telefoons en douches.

¹³ Er worden geen gijzelingsoefeningen gehouden. Dat is conform het beleid voor alle detentie- en uitzetcentra.

De toepassing van geweld en het aanbrengen van mechanische middelen is geregeld in ministeriële regelingen. Tenslotte verwacht de Ist verwacht dat een inrichting beschikt over een goed geoutilleerd IBT dat binnen 30 minuten inzetbaar is en dat de medewerkers vaardig zijn in het praktisch penitentiair optreden (PPO)¹⁴.

Bevindingen

Er zijn lokale instructies voor het gebruik van geweld en voor de toepassing van gewelds- en mechanische middelen.

Het detentiecentrum beschikt verder over een intern bijstandsteam (IBT) dat zonodig kan worden ingezet als het gebruik van geweld(smiddelen) nodig is. Ruim zestig toezichthouders van zowel de DJI-pool als van G4S zijn getraind als lid van het IBT. Deze omvang maakt het mogelijk om te allen tijde een volledig bijstandsteam te kunnen inzetten.

Elke dinsdag is er een IBT-training waarvoor toezichthouders uit hun normale dienst worden uitgeroosterd. Er zijn nog geen oefencellen, maar deze zullen binnenkort in de kelder van een platform worden gerealiseerd. De medewerkers waarmee de Ist heeft gesproken, betreuren het dat binnen het IBT niet met vaste teams wordt gewerkt. De directie geeft aan dat dat organisatorisch niet mogelijk is.

Afgezien van het IBT dat zonodig geweld toepast, is het de bedoeling dat alle medewerkers die contact hebben met ingesloten vreemdelingen regelmatig deelnemen aan personeelssport en fysieke weerbaarheidstraining. Tijdens een veiligheidsaudit die medio 2008 is gehouden, bleek dat het slecht was gesteld met de fysieke fitheid van het personeel; ook de personeelssport ging toen vaak niet door. Naar aanleiding van deze constateringen heeft de leiding van de inrichting de nodige verbeteracties genomen. Toezichthouders dienen minimaal zeven maal per jaar deel te nemen aan de personeelssport. Hiervan wordt een registratie bijgehouden. Ook is het deelnemen aan een fitheidstest (FitKit) met ingang van 2009 verplicht gesteld. Desondanks zijn veel inrichtingsfunctionarissen ontevreden over de sportmogelijkheden. Sportmomenten vinden regelmatig geen doorgang en de fitheid van het personeel is nog steeds een probleem. Verder had de inrichting de deelnemerslijsten en de uitslagen van de FitKit niet paraat.

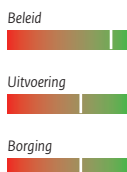
¹⁴ Het IBT is een groep speciaal opgeleide medewerkers van het DC. Het IBT wordt in staat gebracht om met zo min mogelijk geweld en met behulp van een speciale (ME) uitrusting op te treden bij crises. PPO is vaardigheid in het handelen en/of nalaten door medewerkers bij (potentiële) geweldsincidenten met en tussen ingesloten vreemdelingen.

De ISt is als onderdeel van haar inspectie nagegaan of er voldoende toezicht is op risicovolle plaatsen in de inrichting. Er is binnen de inrichting slechts beperkt cameratoezicht. Op de verblijfsafdelingen en op de gangen waar vreemdelingen voor deelname aan activiteiten passeren, houden personeelsleden toezicht. In verband met het tijdelijke karakter van de detentieplatforms wordt het investeren in meer cameratoezicht, bijvoorbeeld in de trappenhuisen of op de gang met afzonderingscellen niet overwogen. Dat levert volgens de gesprekspartners van de ISt in de praktijk geen bijzondere veiligheidsproblemen op.

De ingesloten vreemdelingen en het personeel voelen zich over het algemeen veilig in de inrichting. Dat neemt niet weg dat er regelmatig ruzies zijn. Dat gebeurt dan bijvoorbeeld tijdens de sport, maar ook bij het koken. Zoals eerder gesignaleerd zijn er te weinig mogelijkheden om alle vreemdelingen in staat te stellen eigen maaltijden te bereiden. Dat levert de nodige incidenten met agressie op. In paragraaf 2.8 is al gewezen op het grote aantal plaatsingen in afzondering vanwege verbale of fysieke agressie. Agressie-incidenten worden altijd gemeld. Dat geldt ook voor de inzet van het IBT. Die inzet wordt ook altijd geëvalueerd.

Agressie-beheersing

Oordeel

Instructies om agressie en geweld te beheersen zijn aanwezig. Daarmee voldoet het beleid met betrekking tot het criterium agressiebeheersing. Uitvoering en borging voldoen overwegend, maar nog niet geheel. Punt van zorg blijven de fysieke fitheid en weerbaarheid van het executieve personeel. Verder is in paragraaf 2.8 gesignaleerd dat het aantal afzonderingen wegens verbaal of fysiek geweld relatief hoog is. Dat roept bij de Inspectie de vraag op of de executieve medewerkers wel voldoende vaardig zijn in het deëscaleren van conflicten opdat agressie wordt voorkomen of beperkt en uiteindelijk de noodzaak tot afzondering vervalt. Dat neemt niet weg dat de meeste medewerkers en ingesloten vreemdelingen zich binnen de inrichting veilig voelen.

Aanbevelingen

- Organiseer de sport en de weerbaarheidstraining zodanig dat de verplichte deelname aan de FitKit tot een beter resultaat leidt.
- Investeer in aanvullende trainingen van detentietoezichthouders in agressiebeheersing en deëscalatie van conflicten.

4.3 Drugsontmoediging

Criterium

Vanwege het potentiële risico dat handel en gebruik van drugs de orde en veiligheid binnen de inrichting in gevaar brengen, verwacht de Ist dat de inrichting beleid heeft om handel en gebruik van drugs te bestrijden en dat de inrichtingsdirectie ook een realistisch beeld heeft van de aanwezigheid van drugs.

Bevindingen

De inrichting heeft geen specifiek beleid dat is gericht op het bestrijden van drugs.

Ook landelijk zijn hiervoor geen richtlijnen. Binnen de gehele sector worden geen urinecontroles gehouden. Er zijn weliswaar richtlijnen voor dagelijkse en bijzondere celinspecties, voor het fouilleren van vreemdelingen en voor het toezicht tijdens het bezoek, maar deze richtlijnen hebben een ruimere betekenis dan het voorkomen van de invoer en de aanwezigheid van drugs.

Ingesloten vreemdelingen worden na het relatiebezoek en na het tijdelijk verlaten van de inrichting gefouilleerd en op indicatie gevisiteerd. Dat neemt niet weg dat overdracht van drugs tijdens het relatiebezoek mogelijk is. Dat komt doordat het bezoek niet wordt gefouilleerd en er tijdens het bezoek vanwege het ontbreken van contactbelemmerende voorzieningen fysiek contact mogelijk is.

Omdat stelselmatige urinecontroles ontbreken is er geen goed zicht op de omvang van het drugsgebruik binnen de inrichting. Ook is er geen specifieke registratie van drugsgerelateerde incidenten. Verschillende partijen waarmee de Ist sprak, gaven aan dat er (veel) minder drugs binnen de inrichting aanwezig zijn dan bijvoorbeeld in penitentiaire inrichtingen het geval is. Er zou ook slechts beperkte handel zijn binnen de inrichting. Dat neemt niet weg dat er bij gerichte spitacties naar aanleiding van twee recente ontvluchtelingen in de verblijfsruimten veel drugs zijn aangetroffen.

Drugsontmoediging

Beleid

Uitvoering

Borging

Oordeel

Mede gelet op de tijdens spitacties gevonden hoeveelheden drugs vindt de Ist het noodzakelijk dat de inrichting nader beleid ontwikkeld om invoer en gebruik van drugs, evenals de handel daarin, binnen het DC te bestrijden. Ten behoeve van de borging van de effectiviteit van dat beleid valt te overwegen om af en toe steekproefsgewijze ingesloten vreemdelingen aan een urinecontrole te onderwerpen. Beleid, uitvoering en borging met betrekking tot dit criterium voldoen slechts in beperkte mate.

Aanbevelingen

Ontwikkel nader beleid om drugs binnen het detentiecentrum te bestrijden en overweeg daarbij om de effectiviteit daarvan af en toe steekproefsgewijs door middel van urinecontroles vast te stellen.

4.4 Conclusie

De inrichting beschikt over beleid en instrumenten om calamiteiten en agressie binnen de inrichting te voorkomen en te beheersen. Wel is het nodig de fysieke conditie en weerbaarheid op het gewenste peil te brengen en te houden en het uitvoerend personeel extra te trainen in agressiebeheersing en deëscalatie van conflicten.

Het detentiecentrum heeft geen specifiek beleid dat is gericht op het tegengaan van handel in en gebruik van drugs binnen de inrichting. Het feit dat bij recente spitaacties de nodige drugs gevonden zijn, maakt het wenselijk om dit wel te gaan ontwikkelen.

5

Voorkomen onttrekking

Dit hoofdstuk gaat in op de vraag hoe het gesteld is met het voorkomen van onttrekkingen uit het DC Zaandam. Daarbij gaat het erom of de inrichting afdoende voorzieningen heeft om te voorkomen dat ingesloten vreemdelingen zich aan de vrijheidsbeneming kunnen onttrekken.

criterium

De directie Bijzondere Voorzieningen (DJI) heeft zich aangesloten bij het veiligheidsbeleid van de sectordirectie Gevangeniswezen. Vanwege een toenemend aantal ontvluchtingen heeft de sectordirecteur gevangeniswezen in 2006 expliciet vastgesteld welke maatregelen penitentiaire inrichtingen moeten treffen om ontvluchtingen te voorkomen.¹⁵ Om de uitvoering hiervan te toetsen worden externe security audits (ESA's) gehouden.¹⁶

Bevindingen

In augustus 2009 hebben twee ontvluchtingen plaatsgevonden. Dat is gebeurd door de houten raamkozijnen van cellen aan de kanaalzijde gedeeltelijk weg te schrapen. Nadien hebben ook andere bewoners nog getracht op die manier te ontkomen. Naar aanleiding van de ontvluchtingen zijn de cellen aan de kanaalzijde tijdelijk buiten gebruik gesteld en worden de kozijnen voorzien van extra metalen profielen. Deze werkzaamheden waren ten tijde van het inspectiebezoek nog in volle gang. Verder zijn er lampen geplaatst om de kanaalzijde van de platforms 's-nachts te verlichten en is de daar aanwezige prikkeldraadbarrière verhoogd. Om de platforms aan de kant van de kade beter te beveiligen surveilleerden daar ten tijde van de inspectie tijdelijk extra DJI-beveiligers.

De ontvluchtingen hebben geleid tot aanscherping van de geldende dienst- en werkinstructies. Dat is ook in 2008 al geconstateerd. De inrichting heeft toen op eigen initiatief een security audit laten doen met beveiligingsexperts uit andere inrichtingen. Daarbij is de landelijk vastgestelde (Haagse) methodiek toegepast. Hoewel de algemene conclusie van deze audit was dat het DC Zaandam op het gebied van beveiliging voldeed, werden er nog wel de nodige manco's geconstateerd. Deze zijn door de inrichting successievelijk opgepakt. De directie heeft daar actief op gestuurd.

Kritische processen, zoals celcontroles, controle tijdens relatiebezoek,

¹⁵ Rapportage 'taskforce penitentiaire scherpte', directie gevangeniswezen DJI, mei 2006, herzien in 2008. De DBV heeft zich bij de uitgangspunten aangesloten, met uitzondering van het drugsbestrijdingsbeleid (er worden geen urinecontroles afgenomen) en van het gijzelingsbeleid.

¹⁶ Een externe security audit is een systematische intercollegiale doorlichting van de stand van de beveiligingsvoorzieningen van een inrichting aan de hand van een specifieke methode (Haagse methodiek).

toezicht tijdens het luchten en de aanwezigheidscontroles zijn beschreven en worden ook uitgevoerd. De beveiliging van het detentiecentrum bepaalt welke cellen aan een grondige inspectiebeurt toe zijn. Naast grondige inspecties, zijn er dagelijkse controles van alle cellen. Die vinden tweemaal per dag plaats. Tijdens de dagelijkse controles mogen de ingesloten vreemdelingen op hun cel blijven; tijdens de grondige inspecties niet. Ook andere verblijfsruimten worden nu intensief gecontroleerd. Bij de keukens op de afdelingen gebeurt dat zelfs om de twintig minuten. Al deze controles worden geregistreerd.

De ISt heeft geconstateerd dat medewerkers de identiteit van de ingesloten vreemdelingen zowel voor als na het bezoek door middel van biometrie controleren. Ook krijgen zij een identiteitspasje mee naar het bezoek. Hierdoor zijn persoonsverwisselingen met bezoekers nagenoeg uitgesloten. Om te voorkomen dat het bezoek contrabande de inrichting binnensmokkelt, wordt het bezoek bij binnenkomst van de inrichting gedetecteerd en worden de ingesloten na afloop van het bezoek gefouilleerd en soms gevisiteerd.

Vreemdelingen kunnen dagelijks een dagdeel luchten in een luchtkooi. Deze overzichtelijke luchtkooi is aan de zijkanten en aan de bovenkant voorzien van tralies. Ook is er voortdurend toezichthoudend personeel aanwezig.

Aanwezigheidscontrole vindt viermaal per dag plaats: om 8:00 uur, 12:00 uur, 17:00 uur en 23:00 uur.

De technische beveiligingsvoorzieningen zijn niet allemaal op orde. Eerder in deze paragraaf is al geconstateerd dat de raamkozijnen van de cellen onvoldoende waren beveiligd. Ook moet er geschikte buitenverlichting van de platforms aan de kanaalzijde komen. Cameratoezicht is er aan de buitenzijde, maar is binnen de inrichting op een aantal risicovolle locaties niet aanwezig (zie ook paragraaf 4.2). Ook is er slechts beperkte monitorcapaciteit om de camerabeelden te bekijken.

Alle toezichthouders hebben een personen- zoek-installatie die tevens als persoonlijke alarmering functioneert (PZI). Als gevolg van bijzondere technische kenmerken van de platforms, zijn de signaleringen van deze PZI's echter soms onjuist. Daardoor is dan niet duidelijk op welke etage een incident plaatsvindt. De werking van de PZI's wordt dagelijks getest. Het herstellen van defecten aan de portofoons kost erg veel tijd. Elke dag loopt de beveiliging een ronde door de inrichting waarbij aan de hand van een checklist wordt gecontroleerd of alle interne en externe beveiligingsvoorzieningen in orde zijn. Dit wordt geregistreerd.

De in 2008 uitgevoerde security audit liet zien dat niet alle veiligheidsinstructies even scherp werden nageleefd. Naar aanleiding van de twee

recente ontvluchtingen is het veiligheidsbewustzijn onder de medewerkers van het detentiecentrum gegroeid. Er wordt ook regelmatig tijdens werkoverleg en in werkgroepen over gesproken.¹⁷

De veiligheidsaudit die in 2008 heeft plaatsgevonden, was een initiatief van de inrichting zelf. DJI is thans doende om in alle detentie- en uitzendcentra 'Externe Security Audit' (ESA) uit te voeren volgens een landelijk vastgestelde methode. Ook het DC Zaandam zal in dat verband door DJI opnieuw worden doorgelicht.

Dan zal blijken of de verbeteracties uit de eigen veiligheidsaudit het gewenste effect hebben gesorteerd. De directie stuurt actief op de uitvoering van die verbeteracties.

Voorkomen onttrekking

Beleid

Uitvoering

Borging

Oordeel

Naar aanleiding van recente ontvluchtingen is het veiligheidsbeleid aangescherpt. De verschillende werkprocessen waarbij sprake is van een mogelijk veiligheidsrisico of die expliciet zijn gericht op het voorkomen van ontvluchtingen, zijn afdoende beschreven.

Door de ontvluchtingen zijn bouwkundige en technische manco's aan het licht gekomen die tijdens de inspectie nog niet afdoende waren verholpen. De tussentijdse veiligheidsrisico's worden met tijdelijke maatregelen echter afdoende afgedekt. In het algemeen stelt de Ist vast dat er veel aandacht is voor de beveiliging en voor het verhogen van het veiligheidsbewustzijn. Daarmee voldoet de uitvoering van het veiligheidsbeleid.

De borging is ook op orde. Het is prijzenswaardig dat het DC Zaandam in 2008 zelf het initiatief heeft genomen voor een veiligheidsaudit. Dat neemt niet weg dat het van belang is dat DJI begin 2010 een hernieuwde ESA laat plaatsvinden. Dan kan niet alleen worden vastgesteld of de technische en bouwkundige manco's afdoende zijn verholpen, maar ook of het veiligheidsbewustzijn van de inrichtingsmedewerkers nog voldoende is. Het risico bestaat immers dat het veiligheidsbewustzijn naar aanleiding van ontvluchttingsincidenten tijdelijk aanscherpt, maar na verloop van tijd weer vermindert.

Aanbeveling

Stel zeker dat begin 2010 een nieuwe Externe Security Audit van het DC Zaandam plaatsvindt.

¹⁷ Inmiddels is in oktober 2009 een interne werkgroep penitentiaire scherpte ingesteld die maandelijks bijeenkomt.

6

Vorbereiding terugkeer

Het doel van de vreemdelingenbewaring is het beschikbaar houden van de vreemdelingen ten behoeve van het uitzettingsproces. De Dienst Terugkeer en Vertrek (DT&V) is belast met de feitelijke voorbereiding van het vertrek. Ook de International Organisation for Migration (IOM) speelt daarbij een rol. Rechtskundige bijstand voor de ingesloten vreemdelingen is een belangrijke randvoorwaarde voor het juiste verloop van het uitzettingsproces. Het juridisch loket geeft daarbij advies. Dit hoofdstuk beantwoordt de vraag hoe het detentiecentrum het uitzettingsproces faciliteert.

criterium

Om het terugkeerproces zo soepel mogelijk te laten verlopen hebben de detentiecentra voor vreemdelingen terugkeerfunctionarissen in dienst. Het is van belang dat de taken van deze functionarissen helder zijn beschreven. Verder moeten medewerkers van de DT&V voldoende toegang hebben tot de ingesloten vreemdelingen. Hetzelfde geldt voor externe partijen, zoals de IOM en het juridisch loket.

In haar toetsingskader heeft de Ist ook de verwachting opgenomen dat vreemdelingen voldoende mogelijkheden hebben om in verband met hun terugkeer relevante informatie te verkrijgen, inclusief informatie over het thuisland.

Lang niet alle ingesloten vreemdelingen worden Nederland uitgezet. Dan is een landelijk vastgestelde werkwijze opheffing vreemdelingenbewaring van toepassing. De Ist stelt vast of deze werkwijze in de praktijk wordt gevolgd.

Bevindingen

Terugkeerfunctionarissen

Het DC Zaandam beschikt over vier terugkeerfunctionarissen. Hun taken zijn nog niet helder beschreven. De directie Bijzondere Voorzieningen van DJI werkt aan een landelijk uniforme functiebeschrijving. Feitelijk zijn terugkeerfunctionarissen casemanagers die materiële en immateriële steun bieden in het terugkeerproces. Zij fungeren in dat opzicht min of meer als sociaal werker, wat ook blijkt uit de vertaling van hun functie op spreekbriefjes voor ingesloten vreemdelingen. Daarop worden zij ‘social worker’ genoemd. Verder zijn de terugkeerfunctionarissen op casusniveau de liaison tussen de DT&V en het detentiecentrum. De terugkeerfunctionarissen zijn niet aan vaste afdelingen verbonden.

In beginsel hebben de terugkeerfunctionarissen binnen 24 uur een intakegesprek met in het detentiecentrum binnengekomen vreemdelingen. Zij geven dan aan de hand van een checklist uitleg over de reden van inbewaringstelling en over het verloop van het verdere verwijderingsproces. Ook maken zij de rollen duidelijk van de DT&V en van het IOM in dat proces. Na het intakegesprek hebben de terugkeerfunctionarissen geen systema-

tisch contact meer met de vreemdelingen. In geval van vragen kunnen zij wel een spreekbriefje invullen of een terugkeerfunctionaris aanschieten als die over de afdeling loopt.

Uit de interviews van de Ist bleek dat veel ingesloten vreemdelingen onbekend zijn met (de taken van) de terugkeerfunctionaris. Ook de functionarissen zelf beamen dat de rolverdeling met bijvoorbeeld de regievoerders van de DT&V verheldering behoeft.

De Dienst Terugkeer en Vertrek

De DT&V is verantwoordelijk voor het verwijderingsproces van illegale vreemdelingen uit Nederland. Er zijn 12 regievoerders van deze dienst ten behoeve van de vreemdelingen die in het DC Zaandam zijn ingesloten. Daarnaast zijn er drie senior regievoerders, die echter slechts sporadisch contact hebben met ingesloten vreemdelingen. De regievoerders spreken vreemdelingen uiterlijk binnen zeven dagen na binnenkomst in het detentiecentrum. Daarna hebben zij periodiek contact.

De regievoerders van de DT&V zijn tevreden over de samenwerking met de inrichting. Zo is dagelijks een vertegenwoordiging van de DT&V aanwezig bij het ochtendberaad in het detentiecentrum. Verder hebben zij structureel overleg en overleg op casusniveau met terugkeerfunctionarissen en met medewerkers van de bevolkingsadministratie.

De inrichting heeft de samenwerking met de DT&V nog niet aan een evaluatie onderworpen. Wel is er een wekelijks overleg tussen de DT&V en de directie waarbij eventuele knelpunten in de samenwerking aan de orde komen.

De International Organisation for Migration

Medewerkers van de IOM zijn tenminste twee dagen per week in het detentiecentrum aanwezig. De IOM zet zich wereldwijd in voor een ordelijke en humane migratie en ondersteunt in dat verband zowel de komst van vreemdelingen naar Nederland als hun vertrek. Vreemdelingen kunnen zich altijd aanmelden bij de IOM voor logistieke ondersteuning. Om in aanmerking te komen voor een herintegratiebudget (de HRT-regeling) is vereist dat vreemdelingen zich binnen 28 dagen nadat de beslissing is gevallen dat zij het land moeten verlaten, tot de IOM wenden. Specifieke categorieën migranten kunnen in detentie in aanmerking komen voor een herintegratieproject in het land van terugkeer. Thans gaat het om specifieke projecten voor Afghanistan, Sierra Leone en binnenkort Irak, ex alleenstaande minderjarige asielzoekers, en chronisch zieken.

De IOM zet zich primair in voor vreemdelingen die niet in vreemdelingenbewaring zijn gesteld. Hun inzet in detentiecentra is in beginsel een tijdelijk project, dat met gelden van het ministerie van Justitie en van de EU mogelijk is gemaakt. Het werk van de IOM en van de DT&V in het DC

Zaandam liggen in elkaars verlengde, waarbij de IOM zich concentreert op vreemdelingen die meewerken aan hun terugkeer.

De terugkeerfunctionaris is degene die de ingesloten vreemdelingen als eerste attendeert op de aanwezigheid en de rol van de IOM. Medewerkers van deze organisatie houden zelf periodiek voorlichtingsbijeenkomsten voor pas in het detentiecentrum binnengekomen vreemdelingen. Daarna is het aan de ingesloten vreemdelingen zelf om zich bij de IOM te melden. De medewerkers van de IOM hebben soepel toegang tot de vreemdelingen. Zij kunnen zich met een eigen sleutel vrij over de verblijfsafdelingen bewegen. In het algemeen beoordelen zij de communicatie met de inrichting als beter dan in veel andere detentie- en uitzetcentra.

Het juridisch loket

Er zijn drie vertegenwoordigers van het juridisch loket in Amsterdam gekoppeld aan het detentiecentrum Zaandam. Bij toerbeurt houden zij twee uur per week spreekuur in de inrichting. Hun taak is het desgevraagd beantwoorden van juridische vragen van vreemdelingen met betrekking tot hun verblijf in Nederland en het verstrekken van advies en informatie over andere onderwerpen waarmee zij sinds hun detentie te maken hebben gekregen. Daarbij is het loket niet bevoegd om de belangen van de ingesloten vreemdelingen te behartigen door zelf actieve rechtsbijstand te verlenen. Dat is het werk van de advocatuur. Het juridisch loket informeert de betrokken advocaat over de feiten en omstandigheden die van belang zijn voor de zaak. Daarnaast wordt er in een enkel geval verwezen naar de commissie van toezicht met betrekking tot regimaire vragen van de vreemdeling.

Als ingesloten vreemdelingen contact willen hebben met het loket, dienen zij een aanmeldbriefje in te vullen. Op de achterzijde daarvan staat kort aangegeven met welk soort vragen de vreemdelingen zich tot het juridisch loket kunnen wenden. Deze toelichting is alleen in het Nederlands gesteld. De ingesloten vreemdelingen zijn over het algemeen weinig bekend met het juridisch loket en zij maken er ook relatief weinig gebruik van. Ook bestaat er de nodige onduidelijkheid over de taken van het loket.

Er is een jaarlijks gesprek tussen de leiding van het juridisch loket in Amsterdam en het hoofd beveiliging van het DC Zaandam. Zes maanden na de start heeft er een evaluatie plaatsgevonden van de samenwerking en van het functioneren van het loket in het DC Zaandam. Een volgende evaluatie is voorzien in september 2010.

Informatie over het beoogde land van terugkeer

Ingesloten vreemdelingen die mee willen werken aan hun verwijdering, hebben binnen de inrichting geen adequate mogelijkheden om actuele informatie in te winnen over het land van herkomst. Zoals in paragraaf 2.3

is gemeld, zijn er geen abonnementen op buitenlandse kranten. Bovendien hebben de ingesloten vreemdelingen om veiligheidsredenen geen toegang tot internet, ook niet als dat onder toezicht gebeurt. De activiteitenbegeleiders die werkzaam zijn op de bibliotheek, hebben evenmin de mogelijkheid om zelf in de bibliotheekruimte via internet relevante informatie te raadplegen en desgewenst voor ingesloten uit te printen. Zij ervaren dit als een beperking.

Opheffing van de vreemdelingenbewaring

Voor vreemdelingen die niet kunnen worden verwijderd en waarvan de bewaring wordt opgeheven, is een pakket minimale voorzieningen getroffen. De landelijke werkwijze opheffingen voorziet erin dat de vreemdeling zonedig extra kleding krijgt, en zonedig voor twee weken medicatie. In het verleden kwam het incidenteel voor dat de medische dienst niet op de hoogte was gebracht van de opheffing van een bewaring. Die informatievoorziening is nu verbeterd.

Voorbereiding terugkeer

Beleid

Uitvoering

Borging

Oordeel

Beleid en uitvoering met betrekking tot de voorbereiding van de terugkeer voldoen in overwegende mate. De inrichting faciliteert de verschillende ketenpartners in het terugkeerproces afdoende en werkt bij opheffing van de bewaring volgens de landelijk voorgeschreven werkwijze.

Wel is het zaak de functie van de terugkeerfunctionaris nader te verduidelijken en diens werkwijze nader te omschrijven. Dat gebeurt inmiddels als onderdeel van de landelijke heroriëntatie op de vreemdelingenbewaring. Verder vindt de Inspectie dat de vreemdelingen meer mogelijkheden zouden moeten hebben om zich op het beoogde land van terugkeer te oriënteren. In paragraaf 2.3 is daarover een aanbeveling opgenomen. Ook is de specifieke functie van het juridisch loket weinig bekend binnen de inrichting.

De borging van de samenwerking met externe ketenpartners, tenslotte, voldoet overwegend maar niet volledig. Op onderdelen is een systematische (her)evaluatie van die samenwerking nodig.

Aanbevelingen

- Overweeg een heldere, meertalige informatiebrochure voor de ingesloten vreemdelingen (en voor de executieve medewerkers) waarin de taken van de terugkeerfunctionaris, de DT&V en de IOM in onderlinge samenhang zijn beschreven.
- Bezie in samenwerking met het juridisch loket hoe dit loket zich binnen de inrichting beter bekend kan maken.
- Evalueer periodiek de samenwerking tussen de inrichting en de externe ketenpartners (DT&V, IOM en juridisch loket).

7

Organisatieaspecten

De Inspectie heeft niet tot taak de bedrijfsvoering en het organisatorisch functioneren van justitiële inrichtingen door te lichten. Er zijn echter drie organisatieaspecten die een zodanig direct effect hebben op de primaire processen binnen de inrichting, dat de ISt die in haar onderzoek betreft. Het gaat om de vraag of de personeelsbezetting kwantitatief en kwalitatief op orde is (7.1), om de kwaliteit van de interne informatie-uitwisseling en het integriteitsbeleid binnen de inrichting (7.3).

7.1 Personeelsmanagement

Criterium

De inrichting dient zorg te dragen voor de bezetting van vitale functies, het op peil houden van het opleidingsniveau, het bewaken van het ziekteverzuim en de mobiliteit.

Bevindingen

De bezetting van de detentieondersteunende functies is in het DC Zaandam grotendeels op orde. Dit is mede een gevolg van de eerder genoemde werkwijze in alle detentiecentra voor vreemdelingen om de helft van de executieve functies onder te brengen bij een particulier beveiligingsbedrijf (G4S) en de andere helft bij de zogenaamde DJI-pool. Op deze wijze kan men flexibel inspelen op de behoefte aan (executieve) medewerkers en zijn er altijd voldoende detentietoezichthouders beschikbaar om een afdeling te bezetten. Aan de andere kant kan men ook snel weer inkrimpen bij een afnemende vraag naar capaciteit.

Uitgangspunt binnen het DC Zaandam is om met zoveel mogelijk dezelfde detentietoezichthouders per afdeling te werken waardoor er sprake is van vaste teams met vaste leidinggevendenden per afdeling. In de praktijk blijkt dit niet altijd gemakkelijk uitvoerbaar, bijvoorbeeld door uitval wegens ziekte. De detentietoezichthouders melden in het gesprek met de ISt veel verloop binnen teams en leiding.

De ISt heeft tijdens de inspectie waargenomen dat er een sterke behoefte is aan het werken met vaste teams onder leiding van een vaste leidinggevende. Men kent elkaar -en de vreemdelingen op de afdeling- en dat geeft meer mogelijkheden tot het geven van inhoud aan het intensieve contact dat men dagelijks met elkaar heeft.

Voor nagenoeg alle functionarissen zijn in het DC Zaandam competentieprofielen beschikbaar, maar de executieve medewerkers zijn van mening dat de omschrijving niet (meer) voldoet aan hun werkelijke taak. De omschrijving en waardering van de functie zijn gebaseerd op een afstandelijke

(toezichhoudende) relatie met de vreemdelingen terwijl men juist heel intensief contact ervaart en er door leidinggeevenden wordt verwacht dat men observeert en rapporteert (in het Tulp-systeem). Men vindt dit zelf ook belangrijk, omdat het meer inhoud geeft aan de functie en de continuïteit op de afdeling er mee gebaat is.

De toezichhouders zijn in de basis functiegeschoold maar geven in het gesprek met de ISt aan dat zij behoefte hebben aan ruimere scholingsmogelijkheden. De DJI-medewerkers uiten zich daarbij explicieter dan de G4S medewerkers. Men verklaart dit doordat de DJI-medewerkers, gezien de aard van hun rechtspositie -vaak een vaste aanstelling-, mondiger zijn dan degenen van G4S met een (tijdelijk) contract en dus een minder solide rechtspositie.

Behoudens de (basis)functiescholing zijn er voor de executieve functies thans geen verdere ontwikkelmogelijkheden aanwezig. De directie verklaart dit uit de budgettaire beperkingen die de vreemdelingenbewaring met zich meebrengt. De afdelingshoofden beamen dat de doorgroeimogelijkheden voor de detentietoezichthouders beperkt zijn. Uit functioneringsgesprekken die zij met (DJI) medewerkers jaarlijks voeren blijkt de behoefte aan opleidingsfaciliteiten ook. G4S-medewerkers schetsen, gevraagd naar hun opleidingsmogelijkheden, een zelfde beeld: behoudens de functiegerelateerde opleidingen zijn er weinig tot geen mogelijkheden. Daarnaast wijzen de detentietoezichthouders op de geringe frequentie van functioneringsgesprekken. Afdelingshoofden attenderen op de behoefte onder G4S-medewerkers over te stappen naar Justitie. Niet zozeer vanwege het (geringe) beloningsverschil, maar meer vanwege de meer solide rechtspositie.

In leidinggeevenden wordt wel geïnvesteerd; zij participeren in het DJI-brede programma 'leiding geven als professie'. Binnen de DBV wordt verwacht dat zij in staat zijn om breed en zelfstandig te functioneren. De dagelijkse operationele verantwoordelijkheid voor het detentiecentrum berust, ook in de weekeinden, feitelijk bij hen.

Het ziekteverzuim onder de toezichhouders van de DJI-pool was in 2008 12,2%. Dat van de detentietoezichthouders van G4S was in 2008 9,7%.

Executieve medewerkers ervaren niet veel coaching van hun leidinggeevenden terwijl afdelingshoofden aangeven hier wel aandacht voor te hebben. De vraag is echter of duidelijk is van welke leidinggeevenden de medewerkers ondersteuning verwachten: het afdelingshoofd van de woonafdeling waar zij zijn ingezet, de functiebegeleiders van de DJI-pool en/of de managers van G4S? Mogelijk dat dit niet voldoende duidelijk is afgebakend.

In het DC Zaandam is nog geen instrument gehanteerd om de tevredenheid

van medewerkers over de organisatie te meten. Vanuit de medezeggenschap wordt er ook niet naar gevraagd, omdat er geen sprake is van georganiseerd overleg in de vorm van een onderdeelcommissie of ondernemingsraad.

Personeelsmanagement

Beleid

Uitvoering

Borging

Oordeel

Er is binnen het DC Zaandam aandacht voor HRM-aspecten zoals het regelmatig bespreken van het functioneren van medewerkers, onderkenning van het belang van het werken in vast teamverband en de ontwikkeling van leidinggeevenden. Als zodanig is er sprake van (aspecten van) personeelsmanagement. De executieve medewerkers ervaren daarbij een gelede aansturing. Het operationeel verantwoordelijke afdelingshoofd is namelijk nooit rechtstreeks en integraal verantwoordelijk voor de medewerkers op zijn afdeling, omdat het feitelijke operationele gezag over de medewerkers berust bij de leidinggeevenden van de DJI-pool en van G4S. Ook is het afdelingshoofd niet verantwoordelijk voor het houden van functioneringsgesprekken met executieve medewerkers. Omdat de positionering van de leidinggeevenden niet voor alle executieve medewerkers even duidelijk is, is het de vraag wie zij als hun leidinggevende beschouwen.

De functie-inhoud van de medewerkers ligt vast in competentieprofielen maar omdat de gezagsverhouding, met name voor de executieve medewerkers, niet altijd duidelijk is, voldoet op dit criterium het beleid in beperkte mate.

De uitvoering voldoet eveneens in beperkte mate, omdat er vanuit de leidinggevende functionarissen weliswaar sprake is van personeelsbegeleiding, maar niet voor alle medewerkers duidelijk is wie nu waar verantwoordelijk voor is en tevens omdat er nagenoeg geen mogelijkheden zijn voor verdere functiescholing en -ontwikkeling.

Omdat de inrichting voor wat betreft de detentietoezichthouders zelf geen registratie bijhoudt van gegevens op het gebied van personeelsmanagement, zoals bijvoorbeeld verzuimgegevens en deelname aan de FitKit, voldoet de borging in beperkte mate.

Aan de hand van gegevens van de 'zendende' organisaties (DJI-pool en G4S) stelde de IST vast dat het ziekteverzuim onder de toezichthouders hoog is; hoger dan de normen die de directie Bijzondere Voorzieningen daarvoor zelf hanteert. In 2009 was het landelijke streefcijfer voor de DJI-pool 8,9%.

Aanbevelingen

- Draag zorg voor stabiliteit en continuïteit op de afdelingen door het werken met vaste teams onder een vaste leidinggevende zoveel mogelijk in stand te houden.
- Bezie de mogelijkheden om met name de executieve medewerkers (een

- perspectief op) nadere functiescholing en –ontwikkeling aan te bieden.
- Schep voor de executieve medewerkers duidelijkheid in de verantwoordelijkheid van leidinggevende functionarissen voor hun functioneren.
  - Stuur op het hoge ziekteverzuim onder de toezichthouders.
  - Monitor voor het personeelsmanagement relevante gegevens.

7.2 Communicatie

Criterium

De inrichting behoort zorg te dragen voor een optimale horizontale en verticale communicatie. Communicatie binnen teams en tussen verschillende disciplines is een vereiste om de uitvoering van de primaire processen goed op elkaar af te stemmen. Informatie over de ingesloten vreemdeelingen wordt gedeeld. Tenslotte verwacht de Ist dat de communicatie (-structuur) regelmatig wordt geëvalueerd en zonodig bijgesteld.

Bevindingen

De communicatiestructuur binnen het DC Zaandam is op hoofdlijnen vastgelegd, maar in de praktijk geregeld aan wijziging onderhevig.

De leidinggevendenden zijn in het algemeen, zowel verticaal als horizontaal, goed geïnformeerd, maar de medewerkers onder het middenkader -en dan met name de detentietoezichthouders- vinden dat zij onvoldoende met de leiding (kunnen) communiceren. Zij menen dat de directie en afdelingshoofden zich onvoldoende op de werkvloer laten zien en dat de afdelingshoofden onderling een te verschillende werkwijze hebben. Dit knelt omdat afdelingshoofden veel operationele verantwoordelijkheid hebben en elkaar ook vervangen in wisseldienst, bijvoorbeeld in de avonden en in de weekeinden. Juist om die reden zouden zij meer vanuit een gemeenschappelijk beleidskader moeten opereren. Er is wel een wekelijks hoofdenoverleg, maar kennelijk is dat niet voldoende om de noodzakelijke uniforme werkwijze te realiseren. Executieve medewerkers menen overigens wel dat de leidinggevendenden open staan voor communicatie met hen en de afdelingshoofden geven zelf aan vaker op hun afdeling te willen zijn.

Werkoverleg is per platform georganiseerd. Deelnemers zijn de afdelingshoofden van het platform, functiebegeleiders van de DJI-pool, unitmanagers van G4S en detentietoezichthouders. Dit zogeheten platformoverleg heeft de afgelopen periode gestagneerd. Bovendien is de deelname door teamwisselingen, ziekte of verkeerde roosterplanning lang niet optimaal. Omdat het overleg per platform en niet per afdeling is georganiseerd vinden de afdelingshoofden de omvang van dit overleg, zowel qua inhoud als

samenstelling, te groot. Van het overleg wordt een verslag opgemaakt dat via het intranet beschikbaar komt.

Behalve de formele overlegmomenten vindt ad hoc uitwisseling van informatie over individuele vreemdelingen plaats tussen de verschillende disciplines. De communicatie tussen de psychomedische staf en de verblijfsafdelingen was lange tijd niet optimaal. Inmiddels is de communicatie en het begrip tussen afdelingen en de psychomedische staf verbeterd; men is nu beter op de hoogte van de bijdragen die van elkaar verwacht worden.

De activiteitenbegeleiders vinden de communicatie met de afdelingen nog niet goed. Men lijkt elkaar niet goed te 'verstaan'. Daarentegen vinden de geestelijk verzorgers zich volledig geïntegreerd in de interne gang van zaken. Men zegt bijna overal van te weten. De verschillende geestelijk verzorgers hebben goed contact met elkaar en met de afdelingen en laten zich daar ook geregeld zien.

De directie onderkent dat verbetering van de interne communicatie noodzakelijk is en gaat dit projectmatig aanpakken.

Informatie-uitwisseling over individuele vreemdelingen vindt vooral plaats in het vreemdelingenberaad onder leiding van een vast afdelingshoofd. Aan dit beraad nemen de terugkeerfunctionarissen, de medische dienst, de psycholoog, de activiteitenbegeleiders, de DT&V, de geestelijk verzorger en enkele detentietoezichthouders deel. De deelnemers bespreken in dit beraad aan de hand van rapportages de binnenkomende vreemdelingen. De vreemdelingen komen daarna periodiek aan de orde en als er bijzonderheden zijn te melden. De respondenten beschouwen dit overleg nadrukkelijk van toegevoegde waarde voor hun kennis over de achtergrond van de vreemdelingen.

Communicatie

Beleid

Uitvoering

Borging

Oordeel

Het communicatiebeleid is nog onvoldoende vastgelegd en voldoet daarom beperkt. Het belang van goede interne communicatie wordt in DC Zaandam echter wel onderkend en krijgt gestalte door de instelling van stelselmatig overleg dat voor de deelnemers effectief is. Hierdoor voldoet de uitvoering overwegend. De verbetering van de interne communicatie is als project voor het gehele detentiecentrum Noord-Holland opgepakt. Borging krijgt bijgevolg aandacht en voldoet in overwegende mate.

Aanbevelingen

- Schep voorwaarden om de interne communicatie te verbeteren en leg de uitgangspunten daarvan vast.

- Investeer in een betere afstemming tussen enerzijds activiteitenbegeleiders en psychomedische staf en anderzijds de hoofden en toezichhouders op de afdelingen.

7.3 Integriteit

Criterion

Van een detentiecentrum mag worden verwacht dat het over een actueel integriteitsbeleid beschikt en dat het personeel de functie integer uitoefent. Integriteitsaspecten vormen een regelmatig terugkerend onderwerp van het werkoverleg. Verder is er een vertrouwenspersoon integriteit beschikbaar. Evaluaties van het integriteitsbeleid vinden in de inrichting vinden waarneembaar plaats.

Bevindingen

Het detentiecentrum beschikt over een vastgelegd integriteitsbeleid in de vorm van een onlangs aan alle medewerkers verstrekte brochure. De respondenten geven aan dat er in het werkoverleg wel over integriteit wordt gesproken, maar eerder naar aanleiding van incidenten dan als een regelmatig geagendeerd onderwerp. Vanzelfsprekend hebben integriteitsincidenten impact en leiden deze tot speculaties die een gevolg zijn van het feit dat men geen concreet inzicht heeft in de casuïstiek. Men neemt aan dat de directie vanuit oogpunt van privacy terughoudend is met verschaffen van concrete informatie.

Men is van mening dat men elkaar binnen de teams ook wel kan aanspreken over de grenzen tussen afstand en nabijheid tot de vreemdelingen. Er is daarvoor voldoende onderlinge openheid en veiligheid.

Medewerkers weten van de beschikbaarheid van een vertrouwenspersoon binnen de organisatie maar hen is niet duidelijk wie dat momenteel is.

Integriteit

Beleid

Uitvoering

Borging

Oordeel

Er is vastgelegd beleid in de vorm van een brochure, zodat de dimensie beleid voldoet.

De dimensie uitvoering voldoet overwegend, omdat er weliswaar aandacht is voor integriteit, maar dit is eerder als gevolg van incidenten dan gestructureerd.

De dimensie borging voldoet beperkt omdat er wordt gereageerd op incidenten maar (nog) niet kan worden vastgesteld of het beleid in voldoende mate is 'geland' bij de medewerkers van het detentiecentrum.

Aanbeveling

Stel vast of het integriteitsbeleid op het personeel voldoende impact heeft en onderneem actie als dat niet het geval blijkt te zijn.

7.4 Conclusie

In het recente verleden waren binnen de directie Bijzondere Voorzieningen de belangen van medewerkers wel eens ondergeschikt aan de taakstelling van de organisatie, maar de waarneming van de ISt is dat er in het DC Zaandam meer oog is gekomen voor het belang van een redelijk afgestemde organisatie, betere communicatie en integere medewerkers. Op zichzelf is dit een positieve ontwikkeling, maar er valt nog wel het nodige te doen om de organisatie beter in balans te brengen.

8

Slotbeschouwing

De vreemdelingenbewaring in het DC Zaandam wordt binnen de landelijk geldende uitgangspunten grotendeels naar behoren ten uitvoer gelegd. De medewerkers bejegenen de ingesloten vreemdelingen humaan en respectvol. Discriminatie komt volgens de geïnterviewde vreemdelingen niet voor. Binnen hun, veelal beperkte, mogelijkheden zetten de medewerkers zich in voor een verantwoorde vorm van vreemdelingenbewaring. Er is in dat opzicht geen verschil tussen toezichhoudende medewerkers van de DJI en van de particuliere beveiligingsorganisatie G4S. Verder hebben de vreemdelingen binnen het detentiecentrum de rechten die hen wettelijk toekomen.¹⁸

Tenslotte voelen de in het detentiecentrum verblijvende vreemdelingen zich over het algemeen veilig en is de externe beveiliging van de detentieplatforms naar aanleiding van recente ontvluchtelingen aangescherpt.

De Inspectie heeft naar aanleiding van haar onderzoek een aantal punten gesignaleerd waarop verbetering wenselijk is. De belangrijkste daarvan zijn:

- Het relatief schrale activiteitenprogramma, waardoor de ingesloten vreemdelingen het grootste deel van de dag rondhangen in de gemeenschappelijke recreatieruimte en op de luchtplaats. De verveling onder de ingesloten vreemdelingen is groot en er is weinig afleiding. Dat leidt ook tot spanningen.
- Het ontbreken van specifiek beleid dat is gericht op het tegengaan van handel in en gebruik van drugs binnen de inrichting. Het feit dat bij recente spitacties de nodige drugs gevonden zijn, maakt het wenselijk om dit wel te gaan ontwikkelen.
- Het inzetten van relatief minder geschoolde toezichhouders van externe organisaties (G4S en DJI-pool). De ISt vindt het vooral noodzakelijk om te investeren in aanvullende trainingen in agressiebeheersing en deëscalatie van conflicten. Mogelijk kan daardoor ook het in afzondering plaatsen wegens verbale of fysieke agressie afnemen.

De inzet van extern personeel heeft ook tot gevolg dat er bij de executieve medewerkers sprake is van een gelede aansturing. Het operationeel verantwoordelijke afdelingshoofd is niet rechtstreeks en integraal verantwoordelijk voor de medewerkers op zijn afdeling omdat het feitelijke operationele gezag over de medewerkers berust bij de leidinggevenden van de DJI-pool of van G4S. De positionering van de leidinggevenden is dan ook niet voor alle medewerkers even duidelijk.

Er vindt thans een landelijke inhoudelijke heroriëntatie plaats op de tenuitvoerlegging van de vreemdelingenbewaring. Een aantal van de bovengenoemde verbeterpunten zal in dat kader worden aangepakt, zoals

---

¹⁸ Een uitzondering daarop is de vaak te lange duur van de beklagprocedure.

het beperkte activiteitenprogramma, de nu nog gefragmenteerde inkomstenprocedure, de gewenste bijscholing van personeel en de minder duidelijke functieafbakening van de terugkeerfunctionaris. De nagestreefde verbeteringen sluiten aan bij datgene wat de ISt ook in het detentiecentrum Zaandam nodig acht.

Bijlage 1

Oordeel

Legenda oordeel

- Voldoet niet aan de relevante normen en verwachtingen
- Voldoet in beperkte mate aan de relevante normen en verwachtingen
- Voldoet overwegend maar niet volledig aan de relevante normen en verwachtingen
- Voldoet aan de relevante normen en verwachtingen
- Strekt tot voorbeeld voor andere instellingen

	Beleid	Uitvoering	Borging
Rechtspositie ingesloten vreemdelingen			
<i>Rechtmatige insluiting</i>			
<i>Huisregels en introductie</i>			
<i>Activiteitenprogramma</i>			
<i>Accommodatie</i>			
<i>Voeding en winkel</i>			
<i>Maatschappelijk contact</i>			
<i>Toegang tot zorg</i>			
<i>Disciplinaire straffen en maatregelen</i>			
<i>Klachtafhandeling</i>			
Omgang met ingesloten vreemdelingen			
<i>Screening</i>			
<i>Bejegening</i>			
<i>Rapportage en documentatie</i>			
Interne veiligheid			
<i>Preventie en beheersing van calamiteiten</i>			
<i>Agressiebeheersing</i>			
<i>Drugsontmoediging</i>			
Voorkomen onttrekking			
<i>Voorkomen onttrekking</i>			
Vorbereiding terugkeer			
<i>Vorbereiding terugkeer</i>			
Organisatieaspecten			
<i>Personeelsmanagement</i>			
<i>Communicatie</i>			
<i>Integriteit</i>			

Bijlage 2

Aanbevelingen

De ISt beveelt het DC Zaandam het volgende aan:

1. Actualiseer de bevolkingsadministratieve procedurebeschrijvingen en intensiveer de steekproefsgewijze controle op de naleving daarvan.
2. Actualiseer de huisregels jaarlijks op basis van het beschikbaar komende landelijke format.
3. Evalueer het activiteitenprogramma en kijk naar mogelijkheden om ingesloten vreemdelingen een nuttiger dagbesteding te geven.
4. Draag er zorg voor dat ingesloten vreemdelingen toegang kunnen krijgen tot relevante informatie over het land van herkomst; hetzij schriftelijk, hetzij digitaal.
5. Zorg voor een betere organisatie van de deelname aan de sport en bewaak dat er daadwerkelijk tweemaal drie kwartier per week netto kan worden gesport.
6. Stimuleer de ingesloten vreemdelingen actiever tot deelname aan activiteiten buiten de afdeling.
7. Breid de faciliteiten om overdag voeding te bereiden uit.
8. Overweeg om de Voedsel en Warenautoriteit te verzoeken het proces ten aanzien van de verstrekking van versproducten door de winkelier te beoordelen en hierover advies uit te brengen.
9. Vergroot de speelfaciliteiten voor kinderen die op bezoek komen.
10. Zorg dat de werkwijze van medische zorgfunctionarissen voldoet aan de landelijke eisen ('Verantwoorde Medische Zorg')
11. Wijs de vreemdelingen op de mogelijkheid om op een spreekbriefje voor de medische dienst 'persoonlijk' op te geven als reden voor het consult.
12. Bewerkstellig dat de beschikbaarheid van de psychologen in overeenstemming is met de behoefte aan psychosociale zorg.
13. Zoek praktische oplossingen om de ruimte van de geestelijke verzorgers een meer geëigend karakter te geven.
14. Overweeg om als verantwoordelijk directeur van het DC Zaandam vaker aanwezig te zijn bij het maandelijks overleg met de commissie van toezicht.
15. Werk de landelijk te beschrijven inkomstenprocedures uit in een inrichtingsbrede beschrijving van het screeningsproces binnen het DC Zaandam.
16. Zorg voor een uniforme toepassing van inrichtingsregels zowel tussen afdelingen als daarbinnen.
17. Neem in komende oefenjaarplannen ook een oefening op waarbij de gehele inrichting is betrokken.
18. Organiseer de sport en de weerbaarheidstraining zodanig dat de verplichte deelname aan de FitKit tot een beter resultaat leidt.
19. Investeer in aanvullende trainingen van detentietoezichthouders in agressiebeheersing en deëscalatie van conflicten.

20. Ontwikkel nader beleid om drugs binnen het detentiecentrum te bestrijden en overweeg daarbij om de effectiviteit daarvan af en toe steekproefsgewijs door middel van urinecontroles vast te stellen.
21. Stel zeker dat begin 2010 een nieuwe Externe Security Audit van het DC Zaandam plaatsvindt.
22. Overweeg een heldere, meertalige informatiebrochure voor de ingesloten vreemdelingen (en voor de executieve medewerkers) waarin de taken van de terugkeerfunctionaris, de DT&V en de IOM in onderlinge samenhang zijn beschreven.
23. Bezie in samenwerking met het juridisch loket hoe dit loket zich binnen de inrichting beter bekend kan maken.
24. Evalueer periodiek de samenwerking tussen de inrichting en de externe ketenpartners (DT&V, IOM en juridisch loket).
25. Draag zorg voor stabiliteit en continuïteit op de afdelingen door het werken met vaste teams onder een vaste leidinggevende zoveel mogelijk in stand te houden.
26. Bezie de mogelijkheden om met name de executieve medewerkers (een perspectief op) nadere functiescholing en –ontwikkeling aan te bieden.
27. Schep voor de executieve medewerkers duidelijkheid in de verantwoordelijkheid van leidinggevende functionarissen voor hun functioneren.
28. Stuur op het hoge ziekteverzuim onder de toezichthouders.
29. Monitor voor het personeelsmanagement relevante gegevens.
30. Schep voorwaarden om de interne communicatie te verbeteren en leg de uitgangspunten daarvan vast.
31. Investeer in een betere afstemming tussen enerzijds activiteitenbegeleiders en psychomedische staf en anderzijds de hoofden en toezichthouders op de afdelingen.
32. Stel vast of het integriteitsbeleid op het personeel voldoende impact heeft en onderneem actie als dat niet het geval blijkt te zijn.

De ISt beveelt het DC Zaandam en de commissie van toezicht het volgende aan:

33. Monitor de doorlooptijden van de verschillende processtappen in de beklagprocedure.
34. Bezie verdere mogelijkheden om de beklagprocedure en de wederhoorreactie van de inrichting te versnellen.

Bijlage 3

Afkortingen

BCV	Bureau Coördinatie Vreemdelingenbewaring, DJI
BHV	Bedrijfs hulpverlening
BVA	Bevolkingsadministratie
CPT	European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment
cvt	commissie van toezicht
DBV	directie Bijzondere Voorzieningen, DJI
DC	Detentiecentrum
DJI	Dienst Justitiële Inrichtingen
DT&V	Dienst Terugkeer en Vertrek
EPR	European Prison Rules
ESA	Externe Security Audit
EZA	Extra Zorg Afdeling
G4S	Group 4 Securicor
HRM	Human Resource Management
IBT	Intern Bijstands Team
IGZ	Inspectie voor de Gezondheidszorg
IOM	International Organisation for Migration
ISt	Inspectie voor de Sanctietoepassing
Pbw	Penitentiaire beginselenwet
PMO	Psycho Medisch Overleg
PPO	Praktisch Penitentiair Optreden
PZI	Personen zoekinstallatie
RI&E	Risico-inventarisatie en –evaluatie
RSJ	Raad voor de Strafrechtstoepassing en Jeugdbescherming
SMR	Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners (Verenigde Naties)
Vw	Vreemdelingenwet
VWA	Voedsel en Waren Autoriteit

Bijlage 4

Bronnen

- Plattegrond Platforms
- Organisatieschema DC Noord-Holland incl. locatie Zaandam
- Communicatiestructuur (idem)
- Jaarplan 2009
- 4-maandsrapportages 2008 en 2009
- Jaarverslag 2008
- Meldingen bijzondere voorvallen 2008 en 2009
- Huisregels
- Richtlijnen voor straf- en maatregelenbeleid
- Overzicht personeelsformatie en -bezetting per 1-9-2009, inclusief inzet derden
- Capaciteitsoverzicht van de aanwezige regimesdifferentiaties
- Dagprogramma's van de verschillende afdelingen
- Security audit en plan van aanpak
- Conclusies RI&E's, Brandveiligheids- en BHV-scans en plannen van aanpak

Kengetallen

- Aantal in 2008 ingestroomde vreemdelingen
- Aantal in 2008 uitgestroomde vreemdelingen, uitgesplitst naar overplaatsing, verwijdering uit Nederland, opheffing bewaring zonder verwijdering
- % Functioneringsgesprekken in 2008
- Ziekteverzuim% in 2008 en beloop 2009
- Overzicht celcontroles
- Overzicht afzonderingen: frequentie en duur
- Overzicht straffen en maatregelen 2009-heden

Bijlage 5

Inspectieprogramma

Maandag 12 oktober 2009

- 09:30 - 10:00 Aankomst IST, korte kennismaking directie
- 10:00 - 11:30 Interview met directie
- 11.30 - 13:00 Rondleiding door de inrichting

- 14:00 - 15:30 Groepsinterview met ingesloten vreemdelingen
- 14:00 - 14:45 Schouw bezoek, luchten
- 14:45 - 15:30 Interview met en bezoek aan bevolkingsadministratie
- 15:30 - 17:00 Interview terugkeerfunctionarissen
- 15:30 - 16:30 Interview hoofd facilitaire zaken

Dinsdag 13 oktober 2009

- 09:30 - 11:00 Interview executieve medewerkers
- 09:30 - 10:00 Bezoek bibliotheek
- 10:00 - 11:00 Onderzoek documentatie
- 11:00 - 12:30 Interview activiteitenbegeleiders

- 13:15 - 14:45 Interview leidinggevenden
- 13:15 - 14:45 Interview IOM
- 14:45 - 15:45 Interview Juridisch Loket
- 14:45 - 16:15 Interview regievoerders DT&V
- 15:45 - 17:00 Onderzoek documentatie

Dinsdag 20 oktober 2009

Deze dag zijn individuele ingesloten vreemdelingen verschillende verblijfsafdelingen geïnterviewd. Verder is een groepsinterview afgenomen bij geestelijke verzorgers en is een inrichtingspsycholoog geïnterviewd.

Donderdag 22 oktober 2009

- 09:30 - 11:00 Interview vertegenwoordiging commissie van toezicht
- 11:15 - 12:00 Interview medische staf

- 13:00 - 14:30 Interview vertegenwoordiginghoofd beveiliging, BHV-coördinator en preventiemedewerker
- 15.30 - 17.00 Terugkoppeling directie

Bijlage 6

Geografische ligging locatie

Missie ISt

“De ISt ziet toe op de sanctietoepassing met het oog op zichtbare verbetering van de effectiviteit en kwaliteit van de sanctietoepassing.

De ISt adviseert de minister van Justitie ten behoeve van borging van behoorlijke sanctietoepassing.

De ISt is hierbij onafhankelijk in haar oordeel, transparant in haar werkwijze en professioneel in haar kennis, vaardigheid en houding.”

Dit rapport is een uitgave van:
Inspectie voor de Sanctietoepassing
Kalvermarkt 53 | 2511 CB Den Haag
Postbus 20301 | 2500 EH Den Haag
www.inspectiesanctietoepassing.nl

© Rijksoverheid | Januari 2010 | Publicatie-nr. 1001 J-88